ISSN 1338-8606

PRINÁŠAME SPRÁVY Z OBCE, ZAUJÍMAVÉ INFORMÁCIE, PÚTAVÉ ČÍTANIE, OSOBNOSTI OBCE, ŽIVOTNÉ PRÍBEHY, RADY...

Ľupčianske zvesti

www.slovenskalupca.sk 22. ročník

OBECNÉ NOVINY OBYVATEĽOV, RODÁKOV A PRIATEĽOV OBCE SLOVENSKÁ ĽUPČA číslo 1 | január – február 2020

AKTUÁLNE V OBCI **Informovanie bude možné aj cez SMS** 3

OBEC A SPOLOČNOSŤ **Prečo zaplatíme len o 2 eurá viac?** 6

OSOBNOSTI OBCE **História rodu Maštalircovcov** 10

ŠPORT **Po zaváhaní zmobilizovali sily** 16

Začnú sa práce na námestí alebo nie?

Rozhovor

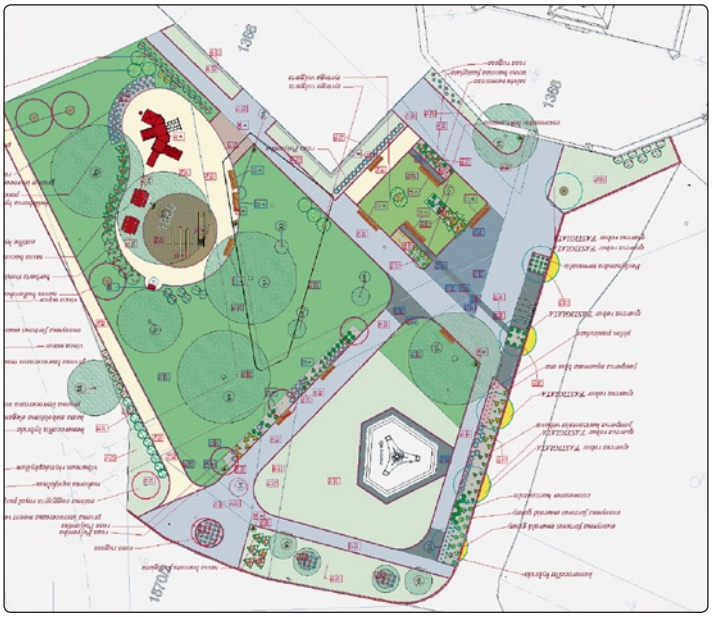

SLOVENSKÁ ĽUPČA – Projekt s názvom „Budovanie prvkov zelenej infraštruktúry“, ktorý sa od jeho zverejnenia v minulosti, verejnosťou všeobecne vníma ako dlho očakávaná rekonštrukcia námestia v Slovenskej Ľupči, sa medzi obyvateľmi obce ocitol v rovine dohadov. Vzhľadom na to, že ide o jednu z najväčších avizovaných investičných akcií, podporených poskytnutím nenávratného finančného príspevku zo štátnych zdrojov, obrátili sme sa na starostu obce Rolanda Lampera, aby vzniknutú situáciu vysvetlil podrobnejšie.

V akej fáze sa v súčasnosti nachádza rekonštrukcia námestia, keďže boli po iniciatíve nových poslancov dodatočne počas pripomienkového konania zapracovávané do existujúceho projektu návrhy a zmeny jeho riešenia.

Áno, projekt ako taký narazil na požiadavky zapracovania pripomienok súčasných poslancov obecného zastupiteľstva a členov komisie životného prostredia, ale zmeny si vyžadoval aj samotný projekt, a to hlavne vo forme kvalitatívneho zadefinovania položiek projektu. To všetko si vyžiadalo samozrejme ďalší časový úsek na zapracovanie a zmeny. Následne boli potrebné nové vyjadrenie dotknutých úradov štátnej správy, nakoľko pripomienky predstavovali významnejšiu zmenu projektu. Tie sme získali a ďalej nasleduje vypracovanie i nového povolenia stavebného úradu, ktoré je v štádiu povoľovania. So zmeneným projektom prebiehali na sklonku roka 2019 mnohé konzultácie aj s projektovým manažérom ako aj ministerstvom. Tým, že sa do takej miery do projektu zasiahlo, začalo zmenové konanie – tzv. „významnejšia zmena, alebo veľká zmena“, ktorá je v procese riešenia a čaká na schválenie na ministerstve. Je potrebné poznamenať, že tieto zmeny prinesú potrebu dofinancovania neoprávnených výdavkov vzniknuté zmenami projektu.

Pokračovanie na str. 2 ▶

Vážení občania Slovenskej Ľupče

Pred každými voľbami je spoločnosť vystavená množstvu kontroverzných situácií, korektných, ale aj neférových politických súbojov. Veľa z nás nechce alebo nemôže venovať čas vyčerpávajúcim predvolebným udalostiam, ktoré často prispievajú k únave voliča a strate odhodlania ísť voliť. V tomto ani nadchádzajúce voľby nie sú výnimkou. Voľby sú nástrojom demokracie, ktorý nám, bežným ľuďom, dáva možnosť ovplyvniť smerovanie štátu a spoločnosti. Žiadne voľby nevyriešili, a pravdepodobne ani nevyriešia všetky problémy spoločnosti. Demokratické voľby však majú potenciál posunúť spoločnosť bližšie k riešeniu problémov. Úlohou volieb nie je nájsť pravdu, ale ponúknuť spoločné riešenia na rôznorodé požiadavky ľudí. Svojím hlasom vyjadríme, aké sú naše požiadavky a ktoré problémy nás trápia najviac. Posunúť sa k cieľu o krok je vždy lepšie, ako zostať stáť na mieste.

Naša obec dlhodobo dosahuje volebnú účasť pod 50 %. Dovoľte nám, aby sme spoločne vyjadrili presvedčenie, že ísť voliť má význam. Zároveň vás prosíme, aby ste si 29.2.2020 našli čas a išli odovzdať svoj hlas strane, ktorá vo svojom programe ponúka riešenia požiadaviek a problémov, ktoré pokladáte za dôležité. My voliť pôjdeme.

S úctou signatári výzvy: *René Kováčik, riaditeľ ZŠ, Ivo Petrík, riaditeľ ZUŠ, Anna Sojaková, riaditeľka MŠ, Roland Lamper, starosta obce, Dana Blaškovičová, prednostka obce, poslanci Obecného zastupiteľstva v Slovenskej Ľupči: Martin Bobák, Vladimír Malý, Daniel Baláž, Jozef Stanko, Erika Lamperová, Radoslav Solárik, Michal Hlaváč, Katarína Sýkorová, Ľuboš Bakaljar.*

▶ *Pokračovanie z 1. strany*

Výška bude závisieť od schválenia príslušnou sekciou ministerstva.

Kedy sa začne s prvými prácami v jednotlivých etapách a najmä kde konkrétne ich obyvatelia majú očakávať, prípadne na čo všetko sa okrem poriadnej dávky ľudskosti a tolerancie, budú musieť pripraviť...

V tejto chvíli absolútne nie je možné povedať záväzný termín začatia prác, nakoľko po absolvovaní a schválení zmenového konania nás čakajú ešte povinné kontroly a verejné obstarávanie, ktorého trvanie nie je možné odhadnúť. Je predpoklad, že v prípade ak nenastanú nepredvídateľné komplikácie, práce začnú ešte v tomto roku. Pred začatím prác bude v dostatočnom predstihu zverejnený harmonogram prác i postup.

Čo všetko sa oproti pôvodnému riešeniu zmenilo a ako, prípadne z akých zdrojov sa vyriešia v obci parkovacie miesta, keďže projekt sám rieši iba revitalizáciu resp. obnovu zelene, oddychové plochy a chodníky.

Ako som spomínal, projekt bol upravený podľa jednotlivých pripomienok poslancov, komisie životného prostredia, krajského pamiatkového úradu, či potrieb samotného projektu a preto uvediem aspoň pár. V niektorých častiach sa jedná o nepatrné odchýlky oproti pôvodnému riešeniu týkajúce sa hlavne spresnenia a spodrobnenia jednotlivých položiek, v ďalšom prípade ide napríklad o spôsob ochrany koreňového systému lipovej aleje v parku, kde došlo k radikálnej zmene. Nový návrh uvažuje s vytvorením koreňovej lávky. K výraznejším úpravám došlo i v priestore pred katolíckym kostolom, kde sa zabezpečilo väčšie množstvo zelene oproti pôvodnému návrhu. Po absolvovaní a schválení zmenového konania bude toto finálne riešenie odprezentované občanom. V obecnom rozpočte boli vymedzené finančné prostriedky na práce týkajúce sa revitalizácie námestia na spoluúčasť, ako aj nad rámec dotácie, týkajúce sa financovania napríklad parkovania, či osvetlenia. Ako som už spomínal, potrebujem mať konečnú výšku dodatočných nákladov na projekt po všetkých týchto zmenách schválených ministerstvom. Následne budem môcť analyzovať či bude výška vyčlenených zdrojov dostatočná, alebo budem musieť projektovať zmeny rozpočtu k uspokojeniu projektu, alebo riešiť financovanie úkonov nad rámec projektu. Na záver chcem konštatovať, že v tejto fáze po úpravách vnímam projekt ako dobrý, pripravený, doplnený o praktické požiadavky a ostávam mi len veriť, že bude táto zmena príslušným ministerstvom schválená a že sa podarí začať s realizáciou ešte v tomto roku.

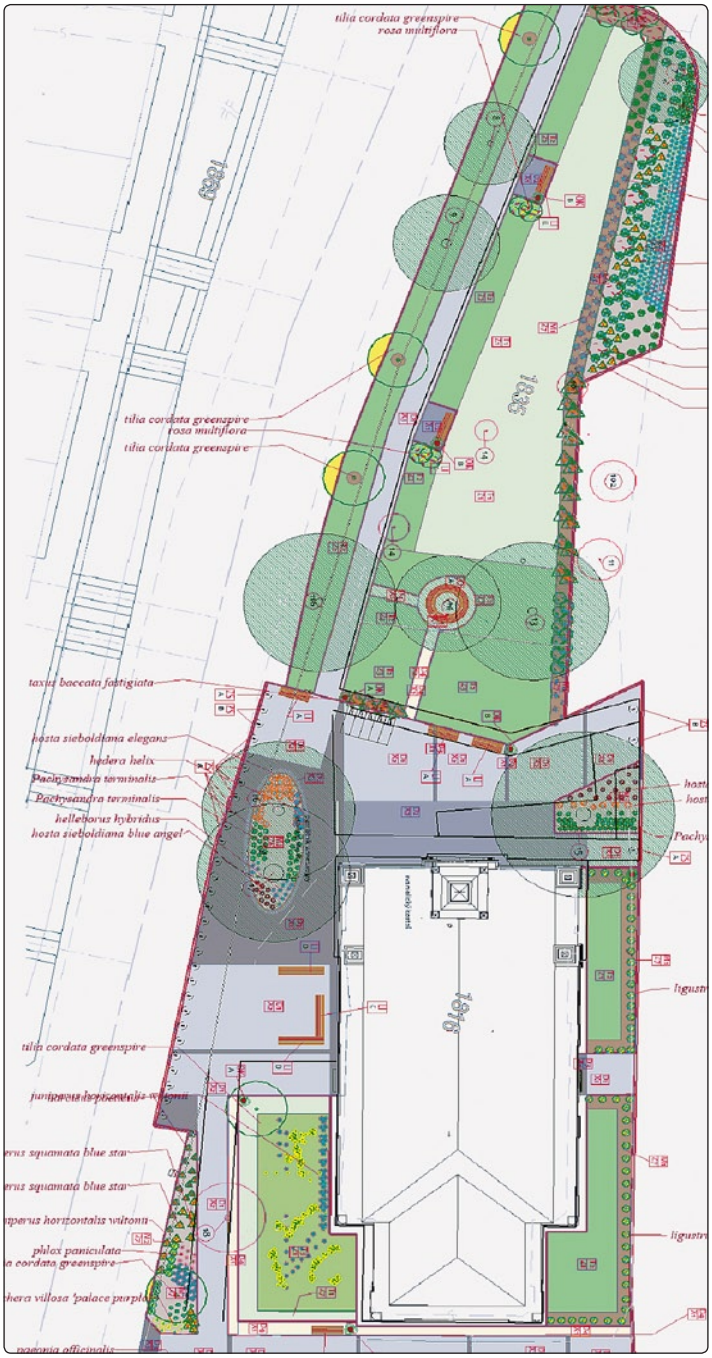

* * *

Po vstupe poslancov a ostatných zainteresovaných, ktorí ešte v marci na nedostatky pôvodného projektu upozornili a trvali na jeho prepracovaní, by mal v novej podobe projekt v rámci možností danej výzvy zohľadňovať potreby obce. Treba samozrejme uviesť, že projekt ako taký nerieši iba jednu rekonštrukčnú etapu. Menej známy je fakt, že okrem centra obce sa rekonštrukčné práce zásadne dotknú aj ďalších častí. Rekonštrukcia v rámci druhej etapy bude aj smerom od námestia až po odbočku na Ľupčiansku ulicu a tretia etapa sa týka nového vzhľadu oddychovej zóny na Mierovej ulici.

Zhovárala sa Erika Lamperová
Foto archív OÚ

Bude pitná voda v osade?

SLOVENSKÁ ĽUPČA - Poslanci sa v jednom z bodov februárového rokovania Obecného zastupiteľstva venovali aj spolufinancovaniu projektu pod gesciou Úradu vlády SR pre rómske komunity, ktorý im predložil starosta obce Roland Lamper.

Ide o Projekt vybudovania prístupu k pitnej vode v rómskej osade, pričom sa opiera o Výzvu na predkladanie žiadostí o poskytnutie dotácie v pôsobnosti Ministerstva vnútra SR na podporu sociálnych a kultúrnych potrieb a riešenia mimoriadne nepriaznivých situácií rómskej komunity. Spoluúčasť obce by mala byť vo výške 5 % celkových oprávnených výdavkov projektu a podľa slov starostu by šlo o vybudovanie studne/vodovodu v rómskej osade. V súčasnosti sú tam tri studne, do ktorých však presakujú povrchové vody, čím sa stávajú závadnými a v letných mesiacoch vysychajú. Obci vyplýva aj zo zákona o verejných vodovodoch a kanalizáciách povinnosť zabezpečiť pitnú vodu v jej častiach.

Iba s popisnými číslami

Poslancov v tejto súvislosti zaujímalo, koľko ich je a či sú v danej lokalite pozemky pod stavbami vysporiadané. Či stavby majú povolenie a ako bude zabezpečené pripájanie k vodovodu. Podľa slov starostu zámer obce počíta s viacerými fázami realizácie. Zavedenie vrtu a identifikovanie ložiska pitnej vody, nadzemné vyústenie výdaja vody a rozvedenie vody do domácností s popisným číslom. Zároveň niektorí upozornili na možnosť použiť výdatný existujúci súkromný vodný zdroj. Suma, ktorá má byť na tento účel použitá, nepresahuje 11 tisíc EUR, pričom spoluúčasť obce je 500 EUR. Poslanci predložený materiál schválili.

(ela)

AKTUÁLNE V OBCI

Informovanie bude možné aj cez SMS

SLOVENSKÁ ĽUPČA – Poslanci Obecného zastupiteľstva obce Slovenská Ľupča na prvom tohtoročnom zasadnutí okrem iného odsúhlasili aj kúpu prístroja typu VM Florián, prípadne jeho ekvivalent. Ide o zariadenie, ktoré sa pripája k akejkoľvek rozhlasovej ústredni drôtového či bezdrôtového rozhlasu a je pripojené k internetovej sieti. Zámerom je zvýšenie informovanosti občanov v obci, a to aj pomocou odosielania SMS správ či e-mailov.

Na nespokojnosť obyvateľov s fungovaním obecného rozhlasu verejne upozorňoval počas interpelácii poslancov už v minulosti Jozef Stanko. Podľa sťažovateľov sa oznámenia realizujú väčšinou cez deň v pracovných hodinách, navyše oznamu nie vždy rozumieť. Zvučka je krátka a ľudia nestihnú otvoriť okno alebo vybehnúť na dvor.

Ľudia si pochvaľujú

Riešenie ponúkol poslanec Vladimír Malý: „Tento problém má relatívne jednoduché riešenie. Inšpiroval som sa v obci Jaklovce, kde som bol u starostu a ten mi predstavil prístroj VM Florián.“ Dodal, že starosta aj občania si to veľmi pochvaľujú: „Chodia im SMS hlásenia do mobilov. Všetko sa to dá dopredu nahrať, poslať a odvysielať, aj keď na úrade nikto nie je. Všetko, čo ide do rozhlasu, príde aj správou do mobilného telefónu. Ako príklad využitia mi predstavili nasledovné - obec pripravila koncert populárnej kapely, ale museli ho z rôznych dôvodov posunúť o dve hodiny. Rozposlali SMS. 90 % účastníkov sa to takto dozvedelo, a nakoniec na veľmi úspešný koncert ľudia v hojnom počte došli v správnom čase.“ Zariadenie dokáže pracovať aj pri výpadku elektrickej energie. „Je to jednorazová investícia, pričom mesačné náklady sú jedna SIM karta s približne dvanásťeurovým paušálom na neobmedzené posielanie SMS“, uviedol p. Malý. Poslanci odsúhlasili použitie prostriedkov vo výške 2516,99 Eur z rezervného fondu obce. Dôležité je vedieť, že kampaň na vytvorenie zoznamu záujemcov o informovanie prostredníctvom SMS správ bude spustená až po obstaraní zariadenia.

(ela, vm)

Krátko zo zastupiteľstva

SLOVENSKÁ ĽUPČA - Poslanci počas dvoch mesiacov tohto roka zatiaľ zasadali iba raz. Na februárovom zasadnutí Obecného zastupiteľstva obce Slovenská Ľupča im bolo predložených viacero materiálov.

Jedným z nich bola Kontrola plnenia uznesení, ktorá sa venovala poslednému mesiacu minulého roka. Tu sa okrem iného prijatím uznesenia poslanci dohodli, že sa z rezervného fondu obce použijú financie vo výške 15 tisíc EUR na odstránenie havarijného stavu kotlov v budove na futbalovom ihrisku. Havarijný stav bol počas uplynulých týždňov odstránený.

Na úrade sa nekúrilo.

Aj ďalší havarijný stav v majetku obce, tentoraz ústredného kúrenia a rozvodov v budove Obecného úradu Slovenská Ľupča a jeho urgentné riešenie, boli predmetom rokovania poslancov. Financie vo výške 3210 EUR, a to formou čerpania z rezervného fondu obce, naň poslanci odsúhlasili v rámci jedného z bodov Návrhu Zmeny rozpočtu obce. Rovnako odsúhlasili 2516 EUR aj na financovanie špeciálneho zariadenia, ktoré umožní zlepšiť informovanosť obyvateľov a rozsah možností obecného rozhlasu. Stalo sa to napriek tomu, že niektorí poslanci vyjadrili názor financie v rezervnom fonde radšej zachovať, nakoľko ide o menšie sumy, a navrhovali použiť rozpočtový prebytok z bežného rozpočtu. Pre informáciu uvedieme, že v rezervnom fonde je v súčasnosti suma 274 tisíc EUR.

V tomto roku verejne zasadli po prvýkrát

Odmeny si nepodvihli.

Poslanci na poslednom zasadnutí zároveň kvôli aktualizácii pravidiel prerokovali návrh Zásad odmeňovania poslancov Obecného zastupiteľstva obce Slovenská Ľupča. Pravidlá v odmeňovaní boli stanovené uznesením ešte v roku 2014, pričom platilo, že 30 EUR dostával poslanec za každú účasť na zasadnutí obecného zastupiteľstva, zástupca starostu dostával za zasadnutie 50 EUR a poslanci – členovia komisií - dostali raz ročne odmenu 10 EUR. Napriek zákonnej možnosti, že poslancovi je možné poskytnúť v kalendárnom roku odmenu vo výške najviac jedného mesačného platu starostu obce, poslanci sa zhodli na zachovaní pôvodných súm spred šiestich rokov a upravení odmeny zástupcu starostu smerom dole na výšku poslaneckej odmeny z 50 na 30 EUR.

Prenájom MKS nedovolia.

Počas interpelácií poslanci okrem iného riešili aj problematiku nedostatočného separovania odpadov občanmi a dotkli sa aj problému problematických nájomcov priestorov Kultúrneho domu. Podľa slov niektorých poslancov sa stáva pravidlom, že akcie organizované pod záštitou miestnej rómskej komunity sa končia nepríjemnými šarvátkami, hlukom a rušením nočného pokoja, znečistením jeho okolia, pričom posledná z nich zanechala stopy aj na zariadení Kultúrneho domu. Vzhľadom na nerešpektovanie upozornenia z minulosti a opätovným stupňujúcim sa problémom bude podľa slov starostu obec postupovať nekompromisne, a v budúcnosti Zmluva o prenájme priestorov s problematickými stranami uzavretá nebude.

(ela)

Oznam o zápise detí do školy

SLOVENSKÁ ĽUPČA - Tak ako po iné roky, aj pre tento rok schválili poslanci obce Všeobecne záväzné nariadenie o zápise detí na povinnú školskú dochádzku.

Riaditeľ Základnej školy Sama Cambela René Kováčik určil termín zápisu na povinnú školskú dochádzku na 7. apríl 2020. Zápis sa bude konať v školskej budove 1. stupňa o 15:00 hod. ***(ela)***

Zapíšte si včas do kalendára

Darcovia krvi, dávame do pozornosti. Mobilný odber krvi, tentoraz už 10. ročník, bude 22. mája 2020 (piatok) v priestoroch Základnej školy Sama Cambela v Slovenskej Ľupči. ***(ep)***

Očakáva zodpovednosť, lojálnosť, pracovnú disciplínu a kvalitne odvedenú prácu

SLOVENSKÁ ĽUPČA - Po mnohých rokoch sa vedenie obce Slovenská Ľupča rozhodlo opäť obsadiť post prednostu obecného úradu, a funkcie sa ujala dovtedajšia hlavná kontrolórka obce Dana Blaškovičová. Opýtali sme sa jej, čo všetko sa spája s pôsobením prednostky na obecnom úrade, aké zmeny to prinieslo a čo všetko ešte prinesie.

Potreba obsadenia funkcie prednostu obecného úradu ovplyvňuje najmä počet obyvateľov obce, a tiež počet zamestnancov obecného úradu. Neustálym presunom úloh a zodpovedností z centrálnej na miestu úroveň sa rozširujú právomoci obcí, a priamo úmerne s tým aj povinnosti, ktoré z týchto právomocí vyplývajú. Ako prednostka úradu priamo zodpovedám za činnosť obecného úradu, ktorý zabezpečuje plnenie týchto úloh. Zodpovedám za kvalitu práce zamestnancov obecného úradu, participujem na zostavení programu zasadnutí a materiálov na rokovanie obecného zastupiteľstva, participujem tiež na príprave všeobecne záväzných nariadení obce a interných právnych aktov obce, zabezpečujem odborné činnosti na úseku rozpočtovania, personálnej a mzdovej agendy, vykonávam koncepčnú, koordinačnú, metodickú, a tiež kontrolnú činnosť. Nové pracovné povinnosti prijímam pomerne plynule, a to najmä vďaka internej zmene pracovnej pozície. Skúsenosti nadobudnuté práve v obci Slovenská Ľupča významne skrátili čas zaučenia. Prvých sto dní pôsobenia vo funkcii ešte stále plynie a zmeny prichádzajú postupne. Mnohé z nich sú systémové, iné procesné, niektoré sú viac, iné menej viditeľné.

Rozhodnutie to asi nebolo ľahké. Predsa len, kontrolór na skrátený úväzok je post, ktorý zaručuje akýsi rozhodovací komfort. Pozícia prednostky podstatne mení tak rozsah právomocí, ako aj celkový záber práce. Čo sa zmenilo?

Prijatie vymenovania do funkcie prednostky obecného úradu sprevádzal obrovský rešpekt. Chýbalo mi povznesenie nič netušiaceho novoprijatého zamestnanca (smiech). Zlomovým momentom zmeny bolo, že vedenie akceptovalo výsledky mojej práce ako kontrolórky obce. Pomenovanie nárokov a povinností kladených na rozsah, kvalitu a transparentnosť miestnej územnej samosprávy a stotožnenie sa s nimi zo strany vedenia obce akosi prirodzene viedli k spoločnému hľadaniu spôsobov ich zavádzania do praxe. Kontrolór obce zistí a pomenuje existujúce nedostatky a oboznámi s nimi obecné zastupiteľstvo. Bez záujmu kompetentných o nápravu sa tento proces nanajvýš zopakuje, čím sa kvalita práce samosprávy a života ľudí v obci nezmení. To sú obmedzenia výkonu kontrolnej činnosti a hranice právomocí hlavného kontrolóra obce. Môj záujem neustále zvyšovať kvalitu práce obecného úradu a niekoľkoročné skúsenosti, nadobudnuté výkonom kontrolnej činnosti v obci Slovenská Ľupča, považujem za významné faktory, ktoré zavážili pri rozhodovaní starostu obce vymenovať ma do funkcie prednostky. Vzhľadom na pomerne široké pracovné zameranie, ktoré si vyžaduje táto pracovná pozícia, bola určitá znalosť miestnej samosprávy, zákonných postupov a miestnych pomerov viac než vítaná. To boli podľa môjho názoru kľúčové faktory pre rozhodnutie starostu obce, vyjadriť mi dôveru za zákonného využitia svojej absolútnej kompetencie obsadenia tejto pracovnej pozície bez výberového konania.

Kde ste pôsobili predtým, ako sme vás registrovali ako hlavnú kontrolórku u nás? A možno je namieste zároveň sa spýtať aj na rozdiely v praxi, či porovnanie. Alebo - dá sa to vôbec porovnať?

Cenné skúsenosti som získala v územnej samospráve, konkrétne v regionálnej územnej samospráve ako kontrolórka Útvaru hlavného kontrolóra Banskobystrického samosprávneho kraja, ďalej ako hlavná kontrolórka v miestnej územnej samospráve, a tiež v mimovládnom neziskovom sektore. Človeka formuje každá pracovná skúsenosť a širší záber pracovných činností z nás robí všestrannejších jedincov. Bez ohľadu na sektor pôsobenia. Vážim si každú pracovnú skúsenosť a som za ňu vďačná.

Prešiel už nejaký čas, odkedy ste v novej funkcii, a ak to správne chápem, stali ste sa zároveň pravou rukou starostu. Je teda prirodzené, že mnoho vecí, ktoré ste ako kontrolórka nevnímali, ide predovšetkým cez vás. Je to náročné?

Áno. Napĺňať očakávania orgánov obce, jej zamestnancov i obyvateľov, nie je jednoduché. Každý jeden pracovný deň je o kompromisoch, hoci tieto kompromisy nie sú vždy viditeľné. K práci sa za každých okolností snažím pristupovať zodpovedne, oddane a kompetentne. A zodpovednosť, lojálnosť, pracovnú disciplínu a kvalitne odvedenú prácu očakávam aj od svojich podriadených.

Ste pomerne na začiatku. Máte rodinu, relatívne malé deti. Z vašich odpovedí je zrejmé, že čas, ktorý už teraz ako prednostka venujete práci, si pravdepodobne vyberá svoju daň tým, že sa nemôžete plne venovať svojej rodine. Chápu to vaši najbližší?

Bez pomoci a podpory rodiny, ale najmä manžela, by som túto prácu nebola mohla prijať. Rovnováhu medzi pracovným a osobným životom sme našli v skrátenom pracovnom úväzku. Na obecnom úrade ma teda nájdete len štyri dni v týždni.

V tejto situácii je to zrejme nevyhnutné, nakoľko agendy, ktorú ste sa rozhodli prevziať, zmeniť, opraviť či pravidelne pripravovať alebo kontrolovať, je skutočne dosť. Nedá mi teda neopýtať sa vás - kedy sa toto všetko citeľne dotkne obyvateľov obce a čo im to prinesie?

Verejný odpočet plnenia očakávaní a hodnotenie kvality mojej práce, ktorej hlavným ukazovateľom je spokojnosť orgánov obce s odborne a profesionálne vykonávanou prácou, ma viac-menej ešte len čaká. Rovnako ako hodnotenie spokojnosti obyvateľov obce s odborne a profesionálne poskytovanými službami zamestnancami obecného úradu. Mojím cieľom je čo najskôr sa k dosiahnutiu ich spokojnosti priblížiť.

Zhovárala sa Erika Lamperová.

Program Domu Remesiel

Slovenská Ľupča, Ligasovie dom nám. SNP č.14
každú stredu 17:00 – 19:30

MAREC	Textilná Dielňa		Keramická dielňa
	Technika	lektor	lektor
4.3.	Razítkovanie textilu	Vierka Hrašková	Jano Cukor
11.3.	Servítková technika	Erika Lamperová	Aďo Liday
18.3.	Nunoplstenie-šperky	Erika Kočíková	Vlado Jánoš
25.3.	Keramická plastika	Martin Jánoš	Jano Cukor

APRÍL	Textilná Dielňa		Keramická dielňa
	Technika	lektor	lektor
1.4.	Plstenie mydielok	Erika Kočíková	Aďo Liday
8.4.	Maľba na sklo-šperky	Jana Krížová	Vlado Jánoš
15.4.	Lepený patchwork	Gabika Línerová	Jano Cukor
22.4.	Keramický šperk	Katka Kluková	AďoLiday
29.4.	Macramé šperky	Katka Sadauskasová	Vlado Jánoš

Keramická dielňa je každú stredu, točenie (4 hrnčiarske kruhy), výrobky formované z plátu, dekorovanie a glazovanie.
Textilná dielňa je každú stredu, technika podľa programu.

Moderná športová hala je oficiálne otvorená

SLOVENSKÁ ĽUPČA – Slávnostným otvorením novej športovej haly v priestoroch areálu Základnej školy Sama Cambela sa od 13. februára môžeme oficiálne, a najmä hrdo hlásiť k pokračovaniu vytvárania moderných podmienok pre mládež a šport v Slovenskej Ľupči. Naša obec, ktorá je svojou veľkosťou a počtom obyvateľov jednou z najväčších obcí v okrese Banská Bystrica, sa vďaka pochopeniu samosprávy a nadšeniu jednotlivcov týmto krokom postarala o modernizáciu športového i školského prostredia.

Ako uviedol vo svojom príhovore starosta obce Roland Lamper, obec svojou občianskou vybavenosťou musí byť adekvátne vybavená pre svojich občanov, deti v školách, ale aj pre návštevníkov a hostí.

Náročný investičný projekt

„Čas a prostriedky rozpočtu samozrejme nie vždy umožňujú urobiť ráznejší investičný krok pre rozvoj, ale ja s potešením konštatujem, že sa takýto krok urobil a obecné zastupiteľstvo prijalo rozhodnutie investične vstúpiť do výstavby novej telocvične – športovej haly. Samozrejme tomu predchádzalo mnoho pokusov o snahu financovania výstavby z prostriedkov európskej únie. Ale keďže výzvy tohto charakteru neprichádzali a stavebné materiály neustále stúpali na cene, prišlo rozhodnutie financovať projekt z úverových a vlastných zdrojov.“ Samotnou potrebou výstavby bolo zvýšenie kapacitných možností Základnej školy Sama Cambela, vytvorenie nových priestorových možností pre športové kluby v našej obci, vytvorenie florbalového centra, a myslelo sa aj na možné komerčné využitie nových priestorov. V úvode roka 2018 sa začalo s výstavbou haly na základe zmluvy so spoločnosťou MULTIHALY s.r.o. Žilina, ktorá už v tej dobe mala bohaté skúsenosti s obdobnými projektmi. Ako každý investičný projekt takéhoto charakteru, aj tento si vyžadoval kontrolu, konzultácie či permanentné riešenie detailov.

Hala je v dobrých rukách

Pred plánovaným uvedením do prevádzky bol objekt v majetku obce zverený do správy Základnej školy Sama Cambela, ktorá ho momentálne prevádzkuje. „Pevne verím, že je v dobrých rukách a že novú halu plnohodnotne využije na výučbu našich žiakov základnej školy“, dodal starosta. Ako ďalej uviedol, športová hala – telocvičňa - bola do prevádzky spustená k 1.1.2020 a už si prešla aj prvými zaťažkávacími skúškami vo forme zápasov 1. ligy volejbalu žien (VK BRUSNO) či 1. florbalovej ligy. Treba uviesť, že v tomto roku je plánovaných niekoľko ďalších zaujímavých turnajov a podujatí. „Veľké poďakovanie patrí tým, ktorí sa pričinili o výstavbu športovej haly – telocvične - pre ZŠ Sama Cambela bývalému starostovi pánovi Miroslavovi Macákovi a poslancom vtedajšieho, ako aj súčasného Obecného zastupiteľstva, osobitne Michalovi Hlaváčovi za jeho vytrvalosť pri riešení projektu, generálnemu dodávateľovi spoločnosti MULTIHALY s.r.o. zo Žiliny, všetkým subdodávateľom stavby, stavbyvedúcemu, stavebnému dozoru a všetkým ľuďom, ktorí k výstavbe novej haly – telocvične - prispeli“, dodal starosta na záver. Veríme, že bude slúžiť nielen žiakom našej Základnej školy, ale i športovým klubom a aj širokej verejnosti, predovšetkým občanom našej obce.

(ela, rl)
Foto archív OÚ a ZŠ

Nemáte prehľad a neviete čo so svojím hlasom?

SLOVENSKÁ ĽUPČA - Záleží nám na spoločnej správe vecí verejných, a preto je naším cieľom zvýšiť volebnú účasť v nadchádzajúcich parlamentných voľbách. Vieme, že mať prehľad v splietitej ponuke politických strán a programov je často komplikované. Orientovať sa na program a tímy odborníkov je nevyhnutné, ak sa nechceme rozhodovať iba podľa sympatií ku kandidátom. Volebný program je základná zmluva medzi politickou stranou a jej voličmi. Na základe programu voliči odovzdávajú subjektu svoj hlas, a tým legitimizujú jeho moc. Program slúži voličovi aj na odpočet toho, čo strana za obdobie vládnutia dokázala splniť.

Aby sme vám pomohli ľahšie sa zorientovať v ponuke volebných programov, pripravili sme pre vás prehľad užitočných odkazov. Všetky sú postavené na hodnotení programov jednotlivých strán. Nepokrývajú však celú škálu zložitých spoločenských tém. Niektoré ani nepokrývajú celé spektrum politickej ponuky. Pokladajte tieto odkazy za pomôcku pri rozhodovaní.

Test pomôže rozhodnúť sa

V prvom webovom odkaze (1) budete odpovedať na otázky z vybraných oblastí možnosťami **áno**, **nie**, **neviem**. Stránka vyhodnotí zhodu vašich odpovedí s programom konkrétnej politickej strany a ponúkne tú, s ktorej programom sa názorovo najviac zhodujete. Informácie o tom, kto stránku prevádzkuje a ako sa vyberali otázky do dotazníka, nájdete v časti „Najčastejšie otázky“. Ďalšou užitočnou pomôckou je hodnotenie programov politických strán inštitútom ekonomických a spoločenských analýz INESS. Na ich stránke (2) nájdete hodnotenie programov politických strán v oblasti zdravotníctva, podnikania, pôdohospodárstva a daňovej politiky. Jednotlivé hodnotenia uvádzajú, kto hodnotenie vypracoval a aj aká metrika sa pri hodnotení použila.

Kandidátov odporúčajú iba niektorí

Pokiaľ ide o voľbu konkrétnych kandidátov, hoci sme prácne pátrali vo vyhľadávačoch, okrem politických strán SAS, Za ľudí, Obyčajní ľudia a nezávislé osobnosti, PS/Spolu a KDH v čase písania tohto príspevku nebola známa podobná pomôcka, ktorá by zahŕňala iné politické subjekty. A tak iba uvedieme, že pre voličov spomínaných strán slúži stránka (3), ktorá vám môže pomôcť rozhodnúť sa, ktorých kandidátov podporiť. Zvoleným preferovanej strany a oblastí spoločenského života, ktoré vás trápia najviac, dostanete zoznam kandidátov strany a krátke informácie o nich. Poslednou, a časovo najnáročnejšou pomôckou, je zhrnutie všetkých politických strán, ich kandidátov a programov (4). Odkaz neponúka vyhodnotenie vašej zhody s programom nejakej strany. Sumarizuje všetky strany, kandidátov a programy strán. Veríme, že vám tieto pomôcky uľahčia rozhodovanie pri voľbách 2020.

Autor Martin Bobák

1) **https://volbydoparlamentu.sk/**
2) **https://iness.sk**
3) **https://volimeludi.sk/**
4) **https://parlamentne-volby-2020.sk**

Prečo za odpad zaplatíme len o 2 eurá viac?

SLOVENSKÁ ĽUPČA - Poslanci na zasadnutí obecného zastupiteľstva dňa 10. decembra 2019 schválili zvýšenie poplatku za komunálny odpad o 2 eurá na osobu, namiesto 22 eur teda zaplatíme 24 eur. Prečo „LEN“?

Keby sme plechovky na nápoje stláčali, neplnili by sa kontajnery tak rýchlo.

Každoročné zvyšovanie poplatku za uskladnenie komunálneho (zmesového – netriedeného) odpadu stanovuje zákon o odpadoch, pričom sa berie do úvahy aj miera triedenia odpadu v obci. Vďaka tomu, že do miery triedenia sa započítava všetok odpad vytriedený v katastri obce, teda aj odpad odovzdaný do zberne surovín, a nie len zber v rozmiestnených kontajneroch, pre našu obec vychádza miera triedenia až 40 % (bez zberne surovín by to bolo podstatne menej). Podľa tohto percenta sa Ľupči zvyšuje poplatok za uloženie jednej tony komunálneho odpadu na skládke **zo 7 na 12 eur**.

„Demotivujúci“ krok?

Návrh na symbolické zvýšenie poplatku o 2 eurá podala Komisia životného prostredia a verejného poriadku s ohľadom na obyvateľov obce, ktorí poctivo triedia odpad, a vlastne už dnes doplácajú na tých, ktorí sú voči triedeniu ľahostajní. Niektoré domácnosti v roku 2020 ešte nádobu s komunálnym odpadom nevyložili, ba dokonca ju majú naplnenú len do polovice, iným nestačí jedna nádoba týždenne, ale ešte je olemovaná aj ďalšími vrecami s odpadom. Preto sme nechceli urobiť takýto „demotivujúci“ krok bez toho, aby sme dali šancu všetkým postaviť sa k triedeniu odpadu zodpovedne. Máme rok na to, aby sme triedením znížili objem komunálneho odpadu. Ak sa nám to nepodarí, o rok pôjde poplatok hore minimálne **o 10 eur na osobu** celoplošne (poplatok za uskladnenie jednej tony netriedeného odpadu v roku 2021 je 18 eur v kategórii triedenia nad 40 %). V prípade, že zavedieme systém kontroly triedenia, tak u tých, čo netriedia, by bolo zvýšenie **niekoľkonásobné**!

Aj takto si niektorí z nás predstavujú triedenie odpadu, doplácame všetci.

Zaplatíš za susedove smeti?

Základom je neustála osveta. Veď mnohí naši občania ešte stále nevedia, že **za odvoz triedeného odpadu obec neplatí**! Osveta však nemôže ležať len na pleciach obce. Malo by byť v záujme každého z nás, aby sme napomenuli svojho suseda a vysvetlili mu, ako správne triediť. Okrem toho, že prvotným cieľom triedenia je ochrana životného prostredia, ide predsa aj o naše peniaze. Zjednodušene povedané: „Ak nenaučíš suseda triediť, budeš mu za smeti platiť!“ Ako sme už povedali, za odvoz triedeného odpadu neplatí obec, ale takzvaná „Organizácia zodpovednosti výrobcov“ (OZV), ktorá združuje výrobcov obalov a z ich poplatkov financuje odvoz triedeného odpadu. Keďže tento odvoz nefinancuje obec, nemôže ani ona sama rozhodnúť o množstve kontajnerov a frekvencii ich vyprázdňovania. Jediné, čo má vplyv na zintenzívnenie triedeného odpadu, je **zníženie jeho objemu voči hmotnosti** a **čistota triedenia**. Toto sú zároveň najväčšie nedostatky triedenia v našej obci.

Robíme veci, aby bolo inak

Obec v tomto roku pripravuje viaceré opatrenia na zefektívnenie triedeného zberu a zníženia objemu zmesového odpadu. Predovšetkým plánuje zriadiť obecné zberné miesto s veľkokapacitnými kontajnermi, predovšetkým na veľkorozmerné kartónové obaly, ale aj plasty, ktoré rýchlo zapĺňajú štandardné nádoby. Pripravuje distribúciu kontajnerov na biologický odpad. Zintenzívni sa informovanosť prostredníctvom Ľupčianskych zvestí, ale aj formou letákov. Komisia životného prostredia a verejného poriadku zriadila stránku na Facebooku (@zivotneprostredieSlovenskaLupca), kde pravidelne pripomína termíny odvozu plastov a papiera, ale poukazuje aj na nedostatky v triedení. Teraz je rad na vás, vážení spoluobčania, ktorí ste ešte nezačali - dať si záväzok: „Oddnes triedim odpad!“

Autor Daniel Baláž
Komisia životného prostredia a verejného poriadku

Príliš veľký objem:

- nestlačené PET fľaše v kontajneroch a vo vreciach
- nestlačené plechovky z nápojov v kontajneroch na kovy
- kartónové krabice v kontajneroch na papier

Nedokonalé triedenie:

- kartónové obaly sa vyhadzujú aj s plastovými fóliami a polystyrénom (fólie aj polystyrén v tomto prípade patria do plastov)
- silne znečistený triedený odpad (papier so zvyškami jedla, sklené zaváracie poháre aj s obsahom, v kontajneroch na kov zase plechovky od farieb a olejov, ktoré patria do nebezpečného odpadu)
- zmesový odpad v kontajneroch na triedený odpad (niektorí naši spoluobčania si ich mýlia so smetnými nádobami a idúc okolo vhodia do nich všetko, čo sa im nechce niesť domov)
- plasty v nádobách na iný triedený odpad (kontajnery na plasty sú len pri bytovkách, na stanovištiach pri rodinných domoch nie sú, a nie všetkým sa chce plasty skladovať doma vo vreciach, tak ich hádžu kamkoľvek)

Aj poniklec slovenský je spätý s menom Reuss

SLOVENSKÁ ĽUPČA – Iba prednedávnom sme sa vďaka nášmu autorovi Jánovi Balkovicovi na stránkach Ľupčianskych zvestí venovali slávnemu ľupčianskemu rodákovi Samuelovi Reussovi, a opäť nám do redakcie prišiel ďalší unikát spojený s ním. Vedeli ste, že práve s jeho menom sa spája aj názov krehkej rastlinky? Práve tej, ktorá sa v našej prírodnej rezervácii Mackov bok vyskytuje, a rastie vraj najhojnejšie na svete?

Poniklec slovenský – slovenský endemit (teda druh, ktorý okrem Slovenska nikde inde nerastie) prvýkrát popísal Gustáv Maurícius Reuss, podľa neho sa celý vedecký názov píše *Pulsatillaslavica G. Reuss*.

4000 zozbieral a 2000 utriedil

Gustáv Maurícius Reuss (1818 - 1861), syn Samuela Reussa, bol lekár, národopisec a etnograf, ale aj botanik. Samozrejme tak ako jeho otec a bratia, aj on sa venoval zbieraniu slovenských ľudových rozprávok. Botanikou sa zaoberal už od malička, ako študent zozbieral vyše 4000 rastlín a z nich viac ako 2000 utriedil a popísal v ojedinelom diele tej doby „*Květena Slovenska*“, ktorá vyšla v roku 1853. Poniklec slovenský popísal z oblasti Kráľovej Lehoty. Pri Slovenskej Ľupči je známy jeho masový výskyt v prírodnej rezervácii Mackov bok, ale rastie aj na mnohých ďalších miestach. Gustáv Reuss spolupracoval aj na príprave komplexného súpisu flóry Uhorska, avšak Květena Slovenska je jediné jeho botanické dielo, ktoré vyšlo tlačou za jeho krátkeho života, a zaradil sa tak medzi prvých tvorcov slovenského botanického názvoslovia.

(db)

Foto archív autora

Poďakovanie organizátorov Rodičovského plesu 2020

Ďakujeme sponzorom a všetkým účinkujúcim folklórneho súboru Dratvárik, ZUŠ v Slovenskej Ľupči, zboru Andantíno a Klaudii Roháčovej a ostatným účinkujúcim - Milene Mayer, Igorovi Šimegovi, Soni Hanzl Kopčanovej a Libuši Mažgútovej za príjemné spestrenie programu.

Sponzori Rodičovského plesu 2020

EvonikFermas, s.r.o., Slovenská Ľupča
VIMAR, Slovenská Ľupča
Peter Mikušinec, InVinum, Lučatín
Kvetinárstvo ML, Slovenská Ľupča
Mníchov dvor - Erika Lamperová, Slov. Ľupča
Hostinec Tríbel, Slovenská Ľupča
Kadernícky salón Denisa Slávová, B.Bystrica
Tenisové centrum, Slovenská Ľupča
OBALOTAVA a.s., Slovenská Ľupča
Lenka Mikušová – pedikúra
Lekáreň Puding
K&K TECHNOLOGY SK a.s., Slov. Ľupča
Obecný podnik lesov, Slovenská Ľupča
Kera – Gustáv Virág, Slovenská Ľupča
Textil a darčeky, Slovenská Ľupča
PENZIÓN GRAJCIAR Lučatín
Anka Brodeková
MB pix Michal Berák
FANN parfuméria Juvena
SSM Banská Bystrica
VEMA BB s.r.o.
DFS Drienka
Martina Balková – včelárske výrobky
Heineken Slovensko
EK – PROMOTION s.r.o. BB
Hiadlovský, Slovenská Ľupča
Rodičovská rada
GRAND POWER s.r.o., Slovenská Ľupča
ADVIK, s.r.o., Slovenská Ľupča
Pohostinstvo na ihrisku, Slovenská Ľupča
Martina Foltániová - Plaváreň Štiavničky
Hostinec STELLA, Slovenská Ľupča
Beáta Slobodníková – KADERNÍCTVO, Slovenská Ľupča
Mária Majerová – syry, Slovenská Ľupča
ZEMO – Moravčík, s.r.o., Slovenská Ľupča
Magda Jančurová _ ĽupčianskeKovozávody
Lekáreň Ľupčianska, Slovenská Ľupča
Lekáreň Olívia v Gamamed-e
Obec, Slovenská Ľupča
VONSCH spol. s r.o., Brezno
Marcela Melišková, s.r.o., Slovenská Ľupča
THERMIT s.r.o., Slovenská Ľupča
Michal Snopko - AUTO BLEEDER - náhradné diely, Sl. Ľupča
DFS Dratvárik
Očná optika – Krippner
LR Tatiana Lamperová
Sladký život Slov. Ľupča
OxfordBookShop
Adriangroup s.r.o.
Pán Frčo
DelItalia
BCF s.r.o., Banská Bystrica
AISE KOZMETIKA

Ďakujeme za ovocie do mikulášskych balíčkov ĽUPČIANSKYM POTRAVINÁM S DUŠOU.

Navštívia vás zo štatistiky

SLOVENSKÁ ĽUPČA – Štatistický úrad SR sa v rámci európskej iniciatívy zapojil do projektu Zisťovania o príjmoch a životných podmienkach domácností. Pre rok 2020 vybrali 377 miest a obcí, pričom je medzi nimi aj obec Slovenská Ľupča. Zisťovanie sa uskutoční od 3. februára - 17. júla.

Cieľom projektu je tvorba systematických štatistík krajín EÚ. Získava sa tak harmonizovaný zdroj údajov o príjmoch, úrovni a štruktúre chudoby a sociálnom vylúčení v krajinách EÚ. Umožňuje to nielen analyzovanie životnej úrovne domácností na Slovensku z dlhodobého hľadiska, ale aj medzinárodné porovnávanie Slovenska v rámci únie. Do zisťovania je podľa informácií sekcie zberu a spracovania dát zaradených 6900 domácností. Počas uvedeného dátumu vybrané domácnosti v obci navštívi pracovník, poverený funkciou „anketára“, ktorý je povinný preukázať sa v domácnosti osobitným poverením. Informácie o domácnostiach sú podľa štatistického úradu chránené a nezverejňujú sa. Detaily je možné overiť si na www.statistics.sk.

(ela)

Rok pred tridsiatym piatym výročím

SLOVENSKÁ ĽUPČA – Detský folklórny súbor Dratvárik sa vďaka histórii a rokom, ktoré sa pod jeho existenciu v našej obci podpísali, stal neodmysliteľnou súčasťou miestneho dobrovoľníckeho koloritu. Je preto samozrejmosťou každoročne priniesť akýsi súhrn diania, pod ktoré sa jeho členovia za ostatných dvanásť mesiacov v obci či jej okolí podpisujú. Aj to bol jeden z dôvodov, prečo sme sa so svojimi otázkami obrátili na Juraja Dávida, ktorý sa o chod a pravidelnú činnosť súboru stará od samých začiatkov až dodnes.

Naša pravidelná činnosť je vďaka tejto obci a jej predstaviteľom možná v priestoroch kultúrneho strediska, aj keď boli zrekonštruované a vybudované „ešte v minulom tisícročí“. Napriek tomu sa tu dobre cítime. V kultúrnom stredisku máme naše kroje, zázemie na realizovanie skúšok a sústredení, ktorých je v rámci roka dosť. Pravidelným cvičením a utvrdzovaním tancov sa snažíme o udržiavanie úrovne predvedenia dedičstva našich predkov, ktoré chceme zachovať pre budúce generácie.

Na takúto činnosť na báze dobrovoľníctva, ktorá trvá nepretržite desiatky rokov, rozhodne treba mať veľké srdce i nadšenie. Avšak k aktivitám, ktoré ako výstupy činnosti realizujete, to určite nestačí. Úctyhodná je i trpezlivosť a nadhľad. Niekedy je totiž v dnešnej dobe náročnejšie obiehať s prosbami sponzorov, vybavovať legislatívu na 2 % z dane alebo vysvetľovať prečo a ako...

Áno, je to náročné, ale existenčne skutočne viac ako nevyhnutné. Sú tu však ľudia, ktorí to chápu, a aj obec Slovenská Ľupča nám veľmi pomáha. Každoročne dúfame, že nám opäť zachová svoju priazeň aj v ďalšom období, lebo bez tejto istoty by sme asi nemohli fungovať. Postupne nám rastú nové talenty, a s nimi súboru pribúda aj síl a nadšenia na komplexnú činnosť, ktorá je neoddeliteľnou súčasťou folklórnych telies, ako sme my, zameraných na výchovu detí. Funkciu lodivoda našej folklórnej lode prevzal Samuel Debnárik, ktorému do júna pomáhala Michaela Bartková a veľmi pomáhajú ostatné naše dievčence, ktoré určite ešte spomeniem.

Treba zrejme spomenúť, že vystúpení v roku 2019 bolo viac, ako v predchádzajúcom roku. Je preto namieste začať s bilanciou.

Po Novom roku sme začali sezónu vystúpením na stretnutí, zábave rodičov a priaznivcov folklóru Harmatanec v MKS Slovenská Ľupča. Zaujímavosťou je, že kroje, ktoré sú v rámci podujatia predvedené, sú originály alebo novo ušité priamo na tento účel. Fašiangové obdobie sme minulý rok zavŕšili zorganizovaním predstavenia fašiangových zvykov pred budovou kultúrneho domu v obci. Program zorganizoval Samuel Debnárik. Na podujatí vystúpili obidva detské súbory zo Slovenskej Ľupče, Drienka aj Dratvárik, a tiež folklórny súbor Partizán z Banskej Bystrice. K účinkujúcim patrili aj členovia Komisie kultúry, podnikania a cestovného ruchu, ktorí sprievodom masiek obišli obec. Počas vystúpení sa konala aj tradičná zabíjačka, ktorú mala na starosti Milka Debnáriková s rodičmi a priaznivcami Dratvárika. Nebola to ľahká úloha, lebo po vystúpení bolo treba pohostiť všetkých účinkujúcich v počte dvesto ľudí. Súčasťou tohto dňa bol aj program pre klientov v Domove dôchodcov v Slovenskej Ľupči.

existencie DFS Dratvárik

Tradície, ako ste už v úvode spomenuli, sú neodmysliteľnou súčasťou dedičstva našich predkov, o ktorého zachovanie vám pri výchove detí predovšetkým ide. S jarnými dňami, slniečkom a teplejším počasím pribúdali aktivity zrejme aj vám.

Súčasťou jari je aj zvyk maľovania vajíčok a pletenia korbáčov pred Veľkou nocou. Tak ako každý rok, aj ten minulý sme maľovali vajíčka, ktorými sme vyzdobili park a vyrábali korbáče, s ktorými chlapci chodili na Veľkú noc za dievčatami. Zúčastnili sme sa súťažnej prehliadky detských folklórnych súborov „Ponická fujarka“, a tiež detskej prehliadky súborov v priestoroch GAS Banskej Bystrici. V apríli sme absolvovali vystúpenie pre deti liečiace sa v rehabilitačnom stredisku Kováčová. A aj máj bol bohatý na vystúpenia. Prvým sme si pripomenuli 10. výročie úmrtia Mirka Barana, nášho prvého vedúceho ľudovej hudby, pedagóga, speváka gemerských piesní a folkloristu celým srdcom. No a samozrejme, Turíčny jarmok. Od jeho vzniku sme na ňom nikdy nechýbali. Ani v tomto roku to nebolo inak, boli sme v sprievode aj na javisku. Menšie deti pri evanjelickom kostole a väčšie na hlavnom javisku.

Posledné májové vystúpene bolo v obci Ľubietová, kde sa slávili Banícke dni.

Jún sme začínali vystúpením pri príležitosti dožitia deväťdesiatich rokov pani Brynychovej. Spríjemnili sme aj deň divákom v Ponikách na ich folklórnom festivale „Zdola Ponického mlyna“. Ďalej sme vystupovali na Dni obce Lučatín, kde si nás pozrela a poďakovala za vystúpenie aj pani ministerka kultúry pani Lašáková. V závere mesiaca sme sa zúčastnili folklórneho festivalu „Horehronské dni spevu a tanca v Heľpe.“

Ako je už zvykom, leto sa nesie v znamení zájazdov a festivalov mimo hraníc Slovenska. Je to určite náročná záležitosť, ale na druhej strane najmä tie zahraničné skúsenosti sú pre deti aj akousi zaslúženou odmenou.

Počas minuloročných letných prázdnin sme absolvovali dva folklórne festivaly. Sústredenie po stopách tancov sme zakončili na festivale „Jánošíkove dni“ v Terchovej. Podarilo sa nám urobiť aj fotodokumentáciu v Múzeu oravskej dediny v Zuberci – Brestovej. Pozvali nás aj do Očovej na festival „Očovská folklórna hruda“. Predstavili sa všetky deti, väčšie aj menšie, lebo sme vystupovali na dvoch pódiách. Mali sme šťastie aj na novovymenovaného ministra financií p. Kamenického, ktorý si nás pri vystúpení pozrel a následne sa s deťmi vyfotografoval. Letnú sezónu sme uzatvárali reprezentáciou obce na medzinárodnom folklórnom festivale v Bulharskom Kraneve. Samozrejme, ako ste už spomenuli, deti si užili aj morskej vody ako odmeny za celoročnú prácu v súbore. Posledný deň prázdnin, hneď po návrate zo zájazdu, sme predviedli svoje schopnosti na Dni obce Telgárt, kde sme potešili rodákov, od ktorých sme čerpali motívy našich tancov.

Aj reciprocita je však vo vašej činnosti potrebná. Takže ak hosťujete za hranicami vy, je prirodzené, že súčasťou dobrých vzťahov medzi folkloristami sú i pozvania zahraničných súborov k nám.

Áno. Začiatkom septembra sme prevzali rolu hostiteľov. Pozvali sme detský dychový orchester z Portugalského mesta Tábua. Pripravili sme im pekný program. Vystupovali sme spolu s nimi v MKS Slovenská Ľupča a na haruľovej šou v Medzibrode. Samostatný koncert sme pre nich vybavili počas Radvanského jarmoku na hlavnom pódiu osadenom na námestí v Banskej Bystrici.

Po takomto náročnom programe roka ste potrebovali aj oddych a čas nabrať sily na prípravy programu na blížiace sa 35. výročie založenia súboru. Ale veľa ste neoddychovali.

Je to prirodzené. Najmä ak príde november či december. Aj tentoraz sme boli potešiť klientov žijúcich v Domove dôchodcov v Slovenskej Ľupči. Je to skutočne naša každoročná cesta. Na záver roka sa už desaťročia snažíme pripraviť Vianočný program. Po dohode s kňazmi obidvoch farností sa snažíme pozvať jedných k druhým a jedným programom pripomenúť nadchádzajúce sviatky. Minulý rok sme volali všetkých do rímsko-katolíckeho kostola. Oživením nášho programu bola časť Vianočných grécko-katolíckych zvykov v podaní časti folklórnej skupiny z Telgártu. Je na mieste poďakovať pánovi dekanovi Ivaničovi za to, že umožnil predstavenie týchto zvykov v kostole pred celou obcou. Za celú prípravu programu sa chcem aj touto cestou poďakovať Milke Debnárikovej, Renátke Solárikovej, Justínke Debnárikovej, Gabike Gondovej a Lujze Dobošovej, ktoré so všetkými deťmi tento program nacvičili. S týmto programom sme boli pozdraviť aj klientov Domova dôchodcov v Slovenskej Ľupči. Posledným vystúpením našich detí je koledovanie po rodinách na Štedrý deň. Od rána do poobedia chodia deti s novinou a potešujú ľudí priamo v domácnostiach.

Po Vianočnom vystúpení v kostole a koledovaní po domácnostiach sa všetci, deti aj my dospelí, tešíme na niekoľko dní odpočinku v kruhu rodiny.

Čaká vás ďalší rok, nové vystúpenia a programy. Kolotoč príprav, prosieb a termínov. Proces, ktorý vníma málokto a často ho nevníma ani najbližšie okolie, a možno práve tu je priestor na poďakovanie.

Presne tak, a určite predovšetkým ďakujeme najmä obci. Za jej stálu podporu, finančnú aj morálnu. Stále sa budeme revanšovať dobrou reprezentáciou obce doma aj vo svete. Taktiež ďakujeme za spoluprácu pánovi starostovi, poslancom a pracovníkom obecného úradu. Všetkým prajeme veľa chuti do práce na zveľaďovaní obce a zlepšovaní medziľudských vzťahov. Ak môžem ešte čosi navyše - v novom roku prajeme všetkým občanom veľa zdravia, šťastia, pohody a veľa úsmevov v tvári.

Zhovárala sa Erika Lamperová
Foto archív DFS

OSOBNOSTI OBCE

História rodu MAŠTALIRCOVCOV

1. časť

SLOVENSKÁ ĽUPČA – Cintoríny. Miesto posledného odpočinku našich najbližších či známych. Miesto, kde každý hrob a každý jeho pomník s písmenkami a číselkami na ňom je otvorenou knihou, ktorá nám rozpráva príbeh o tom-ktorom rode či rodine. Niekde je knihou, kde sa už príbeh uzavrel, a niekde zas príbehom, ktorý má ešte pokračovanie. No a dnes si vám dovolím porozprávať, čo som vyčítal z jednej z týchto kníh, teda z hrobu a pomníka otca a syna Maštalircovcov, ľupčianskych kupcov, árendátorov a senátorov.

Pomník na hrobe otca a syna Maštalircovcov.

Prvý Maštalirc prišiel na naše územie najneskôr koncom 17. storočia zrejme z Nemecka, a to pod priezviskom Maštalský. Najstaršou zmienkou, ktorú sa mi podarilo vypátrať v torze ľupčianskej cirkevnej matriky z rokov 1706 – 1709, je záznam, v ktorom sa hovorí, že v októbri 1706 zomrelo dieťa Bartolomeja Maštalského. Bol však Bartolomej naozaj priamym predkom našich Maštalircovcov? Ale áno, k záznamu totiž niekto pozdejšie pripísal – „potom Mastalirz“. Ten „niekto“ bol zrejme ľupčiansky notár Samuel Ďurkovič, ktorý sa zaoberal históriou mestečka a tamojších rodov, no a zistené si zapisoval v slovenčine.

Zľahla sa po nich zem?

Bartolomej mal manželku Annu, bol zámočníckym majstrom a v Ľupči sa 13.7.1707 narodila aj jeho dcéra Zuzana. Po roku 1709 sa rodina presťahovala do Hronca, tam sa narodili ďalšie dve dcéry, v roku 1716 Judita a v roku 1725 Justína. Detí však mali isto viac, medzi nimi určite aspoň jedného syna, inak by rod nebol mal po meči pokračovanie. Bartolomej zomrel 4.11.1739 vo veku 60 rokov, jeho manželka Anna skonala 22.4.1751, no potom ako keby sa pod ich potomkami zľahla zem, nenašiel som ich v žiadnej z matrík obcí a miest od Banskej Bystrice až po Brezno. Až na prelome 18. a 19. storočia sa v hrončianskej matrike objavuje Ján (zrejme Bartolomejov vnuk), teraz však už pod priezviskom Maštalec. V tejto matrike je zaznamenané, že 27.10.1800 si horár kráľovskej komory Ján Maštalec zobral za manželku Terézia Peťkovú. Terézia bola dcérou hrončianskeho mlynára Ondreja Peťka a Evy Babicovej, a keďže Ján pri svojom povolaní putoval z miesta na miesto, pokorne ho sprevádzala. A tak sa stalo, že prvé dieťa sa narodilo v Dobroči pri Čiernom Balogu, druhé v Hronci a ďalšie tri v Starých Horách. Žiaľ, piaty pôrod bol pre Teréziu osudný; niekoľko hodín po ňom zomrel nielen malý synček, ale aj jeho rodička.

Usadili sa v Ľupči

Po smrti manželky Terézie sa vdovec Ján začiatkom roka 1810 znovu oženil, keď si za manželku zobral Jozefu, narodenú 14.6.1790, dcéru banskobystrického mešťana Jozefa a Terézie Grigerovcov. Z tohto manželstva pribudlo Jánovi ďalších šesť detí, prvé sa narodilo ešte v Starých Horách, ostatné v Banskej Bystrici, kam sa rodina presťahovala. Po roku 1820 sa rodina presťahovala do Ľubietovej, v tamojšej matrike tu už horára Jána nájdeme pod priezviskom Maštalirc. V Ľubietovej dňa 23.4.1829 Ján vo veku 60 rokov aj zomrel, manželka Jozefa ho nasledovala 2.10.1846. Z ich detí, ktoré sa dožili dospelého veku, si syn Jozef a dcéra Mária založili rodiny v Ľubietovej. Vendelín, Jánov syn z prvého manželstva, zomrel v Slovenskej Ľupči dňa 3.7.1832 vo veku 25 rokov ako slobodný. No a práve v Slovenskej Ľupči sa usadil ďalší syn Ján, ktorý bol prvým dieťaťom Jána Maštalirca a Terézie Peťkovej.

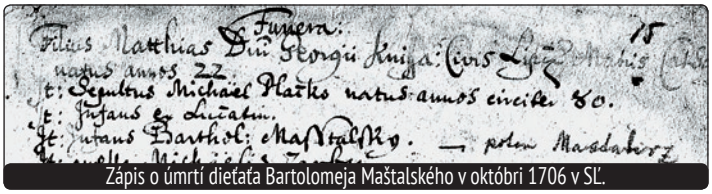
Zápis o úmrtí dieťaťa Bartolomeja Maštalského v októbri 1706 v SĽ.

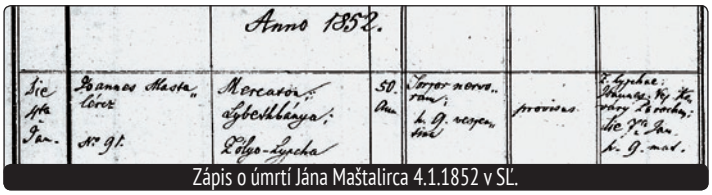
Zápis o úmrtí Jána Maštalirca 4.1.1852 v SĽ.

Zápis o sobáši Štefana Belíka a Cecílie Maštalircovej 2.2.1893 v SĽ.

Snom bola papiereň

Ján Maštalirc, nazvime ho mladší, sa narodil 14.12.1801 v Dobroči, vybral sa na dráhu kupca a árendátora, no keďže jeho snom bolo vlastniť papiereň, usadil sa v Slovenskej Ľupči a robil všetky kroky pre to, aby sa mu sen naplnil. Dňa 5.11.1828 si zobral za manželku 20-ročnú Teréziu, dcéru ľupčianskeho mlynára Jána Peťka, teda menovkyňu svojej matky. Bratom Jána Peťka bol František, majiteľ papierne v Driekyni, ktorý ju ako najstarší syn zdedil po nešťastnej smrti rodičov Jakuba a Alžbety. Keďže však aj Ján túžil mať vlastnú papiereň, v roku 1826 podal žiadosť banskobystrickému magistrátu so zámerom, aby ju mohol postaviť v Harmaneckej doline. Hoci magistrát Jánovu žiadosť odobril, pre rôzne problémy od tohto zámeru odstúpil a Harmaneckú papiereň napokon roku 1829 založil banskobystrický kupec František Zigmund Leicht.

Obchodníci, papiernici i horári

Ján a Terézia žili v Slovenskej Ľupči, mali 10 detí, z ktorých šesť sa dožilo dospelého veku. Krstným otcom všetkých detí bol práve František Peťko, majiteľ papierne v Driekyni. Dcéra Jozefa, narodená 24.1.1833, sa dňa 7.12.1857 vydala za 24-ročného Františka Keissa, ktorý pochádzal z Nemecka a v čase sobáša mal v prenájme papierenský mlyn v Ďaňacej. Neskôr bol vysokým úradníkom v stále sa rozširujúcich Harmaneckých papierňach. Ďalšia dcéra Jána a Terézie, Anna, narodená 22.2.1836, sa dňa 8.1.1857 vydala za 29-ročného Jodokusa Feista, ktorý pochádzal z rakúskeho Hittesau a bol daňo-

vým úradníkom v Banskej Bystrici. No a posledná dcéra Mária, narodená 30.8.1831, sa dňa 4.4.1858 vydala za 35-ročného vdovca Ladislava Stankoviča, ktorý pochádzal z Ľubietovej a bol dozorcom mlyna v Jakube. Osud Františka Maštalirca, narodeného 20.4.1837, nie je známy, no o Alojzovi, narodenom 19.6.1834, vieme, že si dňa 10.2.1870 zobral za manželku 20-ročnú Jozefu, dcéru ľupčianskeho mešťana Ondreja Boboka a Márie Radzovej. Tak ako otec, aj Alojz sa venoval obchodovaniu, ale zároveň bol aj mestským horárom.

Na Vilmu si spomínajú dodnes

Zaujímavé je, že jeho dcéra Cecília Katarína, narodená 22.11.1870, sa dňa 2.2.1893 vydala za Štefana, narodeného 27.11.1867 v Slovenskej Ľupči, syna klobučníka Jána Belíka a Judity Filadelfiovej. Ján

Dom rodu Maštalirovcov v Slovenskej Ľupči.

Belík (pôvodne Bielik), bol synom Štefana Bielika a Anny Urbinskej z Rajca pri Žiline, jeho manželka Judita bola dcérou ľubietovského mešťana Pavla Filadelfiho a Márie Dorotovičovej. Zaujímavé je aj to, že jedným z detí Štefana Belíka a Cecílie Maštalircovej bola dcéra Vilma, ktorá sa narodila 27.5.1896 a zomrela ako slobodná 20.3.1984. Na Vilmu si mnohí starší Ľupčania spomínajú ešte aj dnes.

Mal gátrovú pílu v Driekyni

Otec spomenutých detí, Ján Maštalirc, mal veľmi široký okruh podnikania. V prenájme mal naprí-klad jeden zo štyroch ľupčianskych mestských hostincov, podobne aj gátrovú pílu, ktorá stála blízko rázcestia do Mokrej a Suchej Driekyne a ktorú neskôr od mesta odkúpil. No a v neposlednom rade, keď sa roku 1846 Harmanecká papiereň premenila na účastinnú spoločnosť, aj Ján Maštalirc sa stal jedným z jej účastinárov (akcionárov), a tak sa mu aspoň sčasti podarilo splniť si sen, s ktorým prišiel do Slovenskej Ľupče. Zomrel nečakane 4.1.1852 vo veku 50 rokov, jeho manželka Terézia, rodená Peťková, skonala 19.1.1872.

***

Tak to je už nadnes všetko, v budúcej záverečnej časti vám porozprávam o tom, čo som z jednej z otvorených kníh ľupčianskeho cintorína vyčítal o Jánovi Maštalircovi najmladšom a o jeho potomkoch.

Autor Jano Balkovic
Foto archív autora

Poďakovanie

Ďakujeme všetkým hojne zúčastnením na poslednej rozlúčke s našou mamou, starkou a prastarkou

MARGITOU DÁVIDOVOU
rodenou Karlovskou - tetou Cinkou.

Ďakujeme aj za kvetinové dary a kondolenčný stisk ruky pri jej hrobe. Odišla, ale navždy zostane v nás spomienka na jej dlhý a duševnom naplnený život.
Česť jej pamiatke.

Smútiaca rodina

Spomienka

„Slza v oku, v srdci žiaľ, Čo drahé nám bolo, osud vzal. Roky plynú ako tichej rieky prúd, len bolesť nám nedá na teba zabudnúť.“
Dňa 2. marca 2020 uplynie 10 rokov, čo nás navždy opustil náš milovaný manžel, otec priateľ a blízky príbuzný

EMIL DIEŠKA.

Kto ste na neho nezabudli a mali ste ho radi, venujte mu tichú spomienku spolu s nami.

S úctou a láskou spomínajú manželka a synovia

Spomienka

„Čas plynie ako tichej rieky prúd, kto ťa mal rád, nemôže zabudnúť.“
Dňa 14. februára 2020 sme si pripomenuli 10. výročie úmrtia nášho otca

VLADIMÍRA GOLIANA.

Kto ste ho poznali, venujte mu tichú spomienku.

S láskou manželka a deti

Spomienka

„Osud je občas veľmi krutý, nevráti čo raz vzal, zostanú iba spomienky a v srdci veľký žiaľ.“
Dňa 23. marca 2020 uplynie rok, čo sme sa rozlúčili s mojím milovaným synom, priateľom

JÁNOM UHRÍKOM.

Znamenal si pre mňa veľa...

S láskou spomína mama a ostatná smútiaca rodina

Spomienka

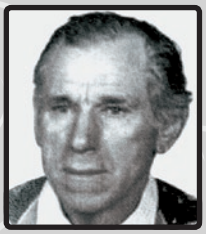

„V tichosti vyprosme veľký dar pokoja, kým sa nám duše raz naveky nespoja.“
Vo februári sme si pripomenuli 10. výročie úmrtia manželov

VILIAMA A MÁRIE SVRČKOVCOV.

Venujte im tichú spomienku.

S úctou a láskou spomínajú deti

Spomienka

„Osud ti nedoprial s nami dlhšie byť, ale v našich srdciach budeš stále žiť.“
Dňa 12. decembra 2019 sme si pripomenuli 10. výročie smrti nášho drahého manžela, otca a starého otca

JOZEFA ŠALKA.

Za tichú spomienku všetkým, ktorí nezabudli, ďakujeme.

S láskou spomína manželka Mária a synovia Peter a Jozef s rodinami

Za nezámerne posunuté uverejnenie spomienky sa rodine úprimne ospravedlňujeme.

Ak sa smeješ, smiať sa s tebou bude

SLOVENSKÁ ĽUPČA - Mnohí ľudia si ani neuvedomujú, čo pre iných, tých menej šťastných, môže znamenať prežiť obyčajný deň. A netušia ani to, ako ťažko sa funguje ľuďom „šťastie necítiacim“. Možno takýto, a možno ešte ťažší je obraz toho, čo sa deje v duši človeka, ktorý podľahol smútku a ničote v podobe choroby. Choroby duše. Nočná mora mnohých ľudí, ktorí sú súčasťou nášho okolia. Laura bola jednou z nich. Ako sama hovorí, padla na kolená a vstať bolo pre ňu vtedy nemožné. Diagnóza depresia, spojená s anorexiou a bulímiou, bola súčasťou školy, ktorou v živote ako 15-ročná prešla. Nočná mora je našťastie preč a mladé žieňa, ktoré má dnes už 18 rokov, si postupne zakladá na instagrame stránku na pomoc iným. Má príznačný názov „My sme motýľ“.

Laura totiž dnes dokáže o tom nielen rozprávať, no vie aj poradiť a povzbudiť. Ona, ako sama hovorí, totiž ich pocity chápe. Aj to bol dôvod, prečo odhalila svoje súkromie a súhlasila s rozhovorom. Možno vraj takto pomôže iným: „Založiť stránku bolo pre mňa prirodzené. Cítila som, že dokážem pomôcť. Aspoň na niečo to bolo dobré - keď už takáto trpká skúsenosť, tak aspoň z nej vyťažím to dobré. Avšak nie je veľa ľudí, s ktorými sa o tom rozprávať dá... a mohlo sa dať. Žiaľ, niektorí už nie sú medzi nami. Taká je realita.“

Hlavne mladí ľudia

„V decembri 2016 som bola tri týždne hospitalizovaná v Martinskej nemocnici spolu s ďalšími deťmi s rovnakou, alebo ťažšou duševnou poruchou. Rutina, ktorou sme všetci museli každý deň prechádzať v nemocničnom zariadení, bola nesmierne únavná. Pravdou ale je, že sa pri depresiách cítite unavene, aj keď nič nerobíte. To, čo unavuje, sú myšlienky, nesmierne veľa - stovky, ba tisícky, ktoré máte v hlave. Energiu uberajú nenápadným, ale istým spôsobom, a vy proti nim nebojujete. Chcete byť len neviditeľný, akoby ste ani neboli...“ Lauru na sviatky pustili na pár dní domov.

„Útočiskom bola moja izba, v ktorej som sa mohla zavrieť, schovať pod deku a trúchliť. Potrebovala som dať von zo seba ten žiaľ, ktorý ma požieral zvnútra. A plakať... Veľa plakať.“ Pri Laurinych fotkách, zverejnených na sociálnych sieťach z toho obdobia, dodnes stojí napísané: *Keď sa budeš smiať, bude sa s tebou smiať celý svet. Keď plačeš, budeš plakať sám.* „Depresia je dnes bežné ochorenie. Hlavne my mladí sa jej poddávame. Neviem, či je to okolím alebo spoločnosťou. Niekedy si ľudia ani neuvedomujú, že ju majú, a niekedy chcú deti iba zaujať, ale v skutočnosti ich čosi trápi. Riešia záujem, lásku, asi im čosi chýba. Nárast týchto ochorení je enormný, a to nehovorím o dievčatách v tomto veku, keď prerastie v čosi veľmi nebezpečné. Diagnostikovali mi ťažkú depresiu a anorexiu. Táto duševná porucha a porucha príjmu potravy sú už nazvané taktiež aj civilizačnými ochoreniami. Spájajú sa so smrteľnou kombináciou. Nie pre nič za nič, znie to strašne, ale je to tak!“

Pozri sa na seba konečne!

„Ako sa to začalo? Cítim, že svoj podiel majú lieky, ktoré som ako malička začala brávať kvôli ADHD. Pokiaľ je teda definíciou hyperaktivity to, že som na všetko zvedavá. Naozaj ma vtedy všetko zaujímalo. A sústrediť sa? Neviem, v duši dieťaťa sú veci, na ktoré vás nútia sa sústrediť svojimi očakávaniami dospelí, absolútne nepodstatné. Keď som mala štrnásť či pätnásť rokov, začala som si uvedomovať svoju postavu, a keďže ma už od malička všetci vkuse napomínali, že som tučná, a dávali mi to najavo, vštepilo sa mi to poriadne hlboko. Zrazu som to videla aj ja! Najhoršie som to dostávala od detí, spolužiakov - „Pozri sa na seba konečne!“ Zákonite prišiel zlom, pozrela som sa kriticky a program vo mne urobil svoje. Znenávidela som sa. Prišla depresia a následne anorexia. Dnes to už viem. Bol to riadny kolotoč. Lieky na ADHD u mňa postupne spôsobili nechuť do jedla, lieky na depresiu spôsobili ďalšie priberanie a následne aj vracanie, no a samotná anorexia bola toho následkom. No program v hlave bol viac ako pevný. Najhoršia bola bulímia. Moja porucha sa vystupňovala. Bulímia je psychicky náročnejšia porucha príjmu, je to bludný kruh s následkami do konca života. Každý jeden nádych, žmurknutie a tlkot môjho srdca bol ďalším výdajom energie z dlhu. Je to ako s peniazmi, ale s tým, že tie tu boli, sú, a pravdepodobne aj budú. Ja som vtedy už byť nemusela, ani nechcela. Načo. Žiť ako na tom útese a čakať, kým do vás niekto alebo niečo konečne strčí a vy spadnete. Alebo to budete vy, čo sa rozhodnete podísť bližšie na kraj až za jeho prah. Ale našťastie to tak nebolo...“

Skrytá méta životných ambícií

„Zaujímavé je, že ešte pred rokom by som sa o tom nedokázala rozprávať, ale dnes sa mi už zobrazujú súvislosti, prečo sa to stalo a prečo som sa nevedela uzdraviť... Nebol dôvod. Nemala som pre koho. Ono sa hovorí, že človek by mal byť sám pre seba, ale ja som sama pre seba byť nechcela. Pravdou je, že ľudia ako ja v tom období svojím spôsobom kričia. Nie slovami. Pohľadom. A okolie zvyčajne nepočuje. Rady „múdrych“ okolo vás vám idú na nervy, iba vás nimi utvrdzujú v tom, že nevedia, čo s vami robiť, ani ako skutočne poradiť. Ich zúfalosť vlastne vôbec nevnímate.“ Aj toto sú slová, ktoré sa stali Laurinou súčasťou. Uvedomuje si, že je inakšia a inakšou aj zostane navždy, no tentoraz ich používa ako príklad toho, čo prežila a čím si prešla. Jej kroky v rámci vzdelávania sa totiž smerovali do zdravotníctva, a klinická psychológia je skrytou métou jej životných ambícií. „Doteraz som v kontakte s niektorými dievčatami, s ktorými sme sa na psychiatrii spoznali, sú to teraz krásne a uvedomelé ženy, s ktorými mám spoločnú jazvu na duši, taktiež spomínajú na toto obdobie. Ale teraz už vedia, že im práve vlastná skúsenosť skutočne otvorila oči pri pohľade na samé seba i tento svet. A čo som im povedala iné ako lekári? Verila som im. Nepochybovala. Ony si potrebujú uveriť. Samé sebe. Potom to už ide ľahšie. Lebo po celú

NA VOĽNÉ CHVÍLE

celý svet

dobu majú pocit, že sú na všetko samé... Rozdiel je však najmä v tom, že som jednou z nich. Človek, čo si tým prešiel. Možno veľmi maličké-malilinké svetielko na konci tunela. Úprimne? Ak sa to podarí čo i len s jedným jediným človekom, stálo to za to..."

* * *

V našom rozhovore chýba akési vysvetlenie, kedy nastal v príbehu vtedy ešte dievčaťa obrat a kedy začala víťaziť. Odpoveď je zvláštna, pretože za Laurinými slovami je skrytá pravda, ktorú presne pomenovať je nesmierne ťažké. Dôležité je vedieť, že na svete sú mnohí ľudia, ktorých blízkosť ani sami netušíme. Ľudia, ktorí sa z ničoho nič zjavia, chytia vás v tej najťažšej chvíli za ruku a povedia – verím ti. A vy cítite, že sú tu pre vás: „Odpustila som samej sebe aj iným, spracovala žiaľ. Svoj aj cudzí. Dnes už mám kontrolu. Už viem kto som..."

Erika Lamperová
Foto archív LB

Z Laurinho denníka

„Jeseň 2016. Mám veľmi rada toto obdobie, keď teplé farby striedajú sa na konároch stromov a ich kolobehom padajú aj na zem. Prirovnala by som tento cyklus k svojej skúsenosti z čias tohto obdobia. Mala som vtedy 15 rokov a chodila sem na Základnú školu Sama Cambela. Do 9. ročníka. Priznám sa, nebola som z tých najvzornejších žiačok v triede. Sedávala som vzadu. Bola som výrazná, nedodržiavala som pravidlá, neučila sa pravidelne, fajčila... Pre okolie bolo ľahké všimnúť si, keď som zrazu stíchla. Ale už ťažšie to bolo pre mňa samu - ocitnúť sa na kraji útesu, a čakať tam osamelo, kedy sa stane niečo nezvratné. Stavy, ktoré som prežívala, trvali od jesene do leta. Obdobie v mojom živote, keď ktosi predo mňa postavil obrovský balvan, zostavený z malých kamienkov minulosti. Mala som ich vraj zbierať postupne, ale bol teraz predo mnou jeden veľký „šuter"! A čo ja zmôžem s takýmto obrovským kameňom? Budem ho nosiť so sebou. Ale ako dlho to vydržím? Jeden by sa z toho zbláznil..."

(lb)

Ľupčianskymi zvesťami proti zamrznutiu štepov

SLOVENSKÁ ĽUPČA - Bol som požiadaný pani Erikou Lamperovou, aby som začal prispievať do Ľupčianskych zvestí. Je pravda, že ubehlo niekoľko rokov, čo som prestal písať do týchto novín. Úprimne priznávam, že mi to chýbalo, lebo sa nemám čím zaoberať. Mám totiž už 93 a pol roka. Vždy som sa chcel, a naďalej aj chcem, podeliť sa s tým, čo som sa naučil a objavil po dobu 40 rokov na mojej záhrade. Sú to totiž veci, ktoré sa v dnešnej literatúre nenachádzajú. Verím, že mnohým z vás pomôžu.

Chcem upozorniť záhradkárov, ktorí chcú štepiť alebo preštepovať čerešne, prípadne slivky. Tieto odrody musíme štepiť už koncom februára alebo začiatkom marca. Sú to totiž odrody, ktoré začínajú pučať a nalievajú miazgu ako prvé v poradí.

Proti mrazu jednoduché opatrenie

Nezáleží na tom, akým spôsobom je podpník zaštepený, hlavné

Radíme záhradkárom

je, aby boli dodržané rezy pri štepení, a to medzi vrúbľom a podpníkom. Toto štepenie ohrozuje jarný mráz. Ak totiž nabehne miazga medzi vrúbeľ a podpník a príde mráz, miazga zamrzne a štep sa neprijme. Aby sme tomu zabránili, musíme urobiť jednoduché opatrenie. Najlepší spôsob, ktorý sa mi osvedčil, je papier formátu A4. Zohneme ho po dĺžke na polovicu a potom ešte raz na polovicu. Za druhým ohybom papiera dáme tenší špagát, ktorý bude trikrát dlhší ako dĺžka ohnutého papiera.

Osvedčil sa papier z novín

Upozorňujem, že papier, ktorý chceme použiť na obväz štepu, musí byť hrubší. Presne taký ako sa používa na tlač Ľupčianskych zvestí. Papier totiž nesmie byť tenký a lesklý. Na tieto účely sa takýto nehodí, lebo rastlinu neochráni. Papier zo zvestí sa skutočne osvedčil. Pri menšom priemere podpníka použijeme len polovicu A4 a ohneme ho takým spôsobom ako som uviedol v prvom prípade. Týmto pripraveným papierom obalíme zaštepený podpník v mieste štepenia viacerými vrstvami nad sebou a silno obviažeme špagátom. Zabránime takto zamrznutiu zaštepeného podpníka. V budúcom vydaní sa budem spolu s vami venovať správnemu ošetrovaniu a pestovaniu stromov.

Autor: M. Mazúch

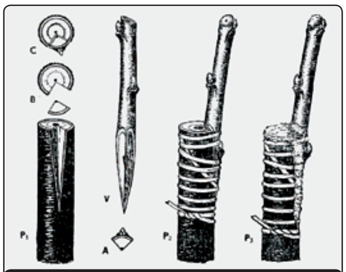

Vrúbľovanie na koziu nôžku sa používa na štepenie čerešní, sliviek a iných kôstkovín, no i jabloní a hrušiek. Tento spôsob vrúbľovania sa používa na hrubšie podpníky alebo konáre (2-4 cm).

Maľovaná krížovka

Návod na riešenie maľovanej krížovky

Každé číslo v riadku alebo stĺpci predstavuje počet za sebou vymaľovaných políčok. Ak je v riadku alebo stĺpci uvedených viac čísel, treba medzi nimi vynechať minimálne jedno políčko nevymaľované. Riešiť začíname od najväčších čísel. Je veľmi dôležité označovať si (napr. krížikom alebo bodkou) štvorčeky, ktoré už nemôžu byť obsadené.

Vyriešenú krížovku nájdete na str. 16

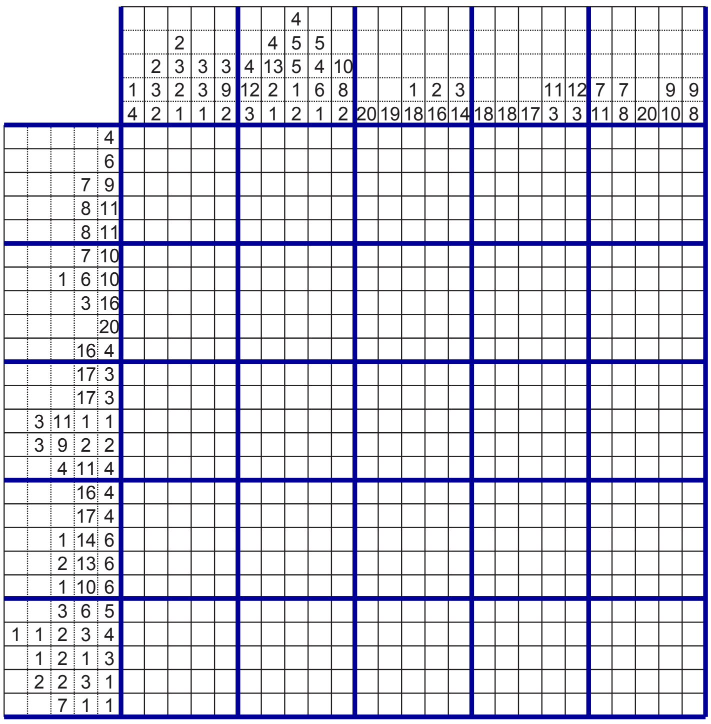

ĽUPČIANSKE zvesti

Úlohou masiek bolo baviť ľudí

SLOVENSKÁ ĽUPČA – I duchov sme vyhnali, i toho dobrého popriali, i šťastia, i zdravia, i božieho požehnania a lásky pokonania. Fašiangy sú obdobím od Troch kráľov do Popolcovej stredy. Zábava, bláznivé masky, sladké pokušenia. Znamená to jediné – blížiaci sa pôst. V obci sme si ich tentoraz začiatkom februára pripomenuli dedinskou zabíjačkou.

Za čias Veľkej Moravy sa tomu hovorilo mjasopust – koniec jedenia mäsa pred pôstom. V Česku sa to zachovalo ako masopust, u nás sme prebrali nemecký názov vastschane (fastšáne), poslovenčený na Fašiangy (Fašang). Kedysi sa pražila praženica. Pozývala sa celá dedina. Mládenci týždeň pred zábavou chodili po dedine a „pozývali“. Pri tejto obchôdzke brali vajíčka a slaninu. Praženicu pripravovala richtárka. Nechýbali pražené šišky, závin, ani huspenina. Inde bolo zvykom robiť pálenku - u nás sa vraj varilo „muchovô“, aby vraj muchy cez leto neštípali.

Dovoľovali si to, čo inak nemohli

Po dedinách chodievali v sprievode mladí muži preoblečení do masiek. Muži v maskách žobrali, kradli, predstierali prácu, dožadovali sa odmeny a tancovali. Ich úlohou bolo zabaviť dedinčanov. Vysmievali sa z lenivosti, hlúposti, pýchy a „spanštenosti“. Mohli si dovoliť to, čo by si inokedy neboli dovolili. Strašili deti, naháňali a štípali ženy, tancovali s nimi, dokonca ich váľali po zemi. Aj v mestečkách prebiehali oslavy, i keď inak. Robili ich remeselnícke cechy. Väčšinou sa konali v dome majstra, pretože tu sa vítali noví tovariši – budúci učni. Museli uspieť v skúškach – kúpanie v studenej vode alebo nosenie na žrdi. Cechy robili sprievody. Mlynári behali na chodúľoch, debnári krútili nad hlavami obručami a podobne.

Nasledoval zákaz zábav

Pôst, ktorého dátum je pohyblivý, pretože sa ráta podľa lunárneho kalendára a pripadá na 40. deň pred Veľkou nocou, ukončí všetky zábavy a vráti fungovanie do starých koľají. Na poslednej fašiangovej zábave sa preto predvádzalo pochovávanie basy, komicky parodizujúce skutočný pohreb. Dôvodom bol zákaz zábav počas nasledujúceho pôstu. Prezlečený kňaz, rechtor a pozostalí sa za náreku prítomných lúčili s basou a vynášali ju von. Prísny pôst bol zavedený koncom 4. storočia kresťanskou cirkvou. Človeku mal pomôcť nájsť cestu k duchovným hodnotám.

* * *

Ďakujeme v mene obce i Komisie kultúry, podnikania a cestovného ruchu všetkým našim kolegom a priateľom, ktorí neváhali a svoj voľný čas venovali obyvateľom obce i jej návštevníkom. Veríme, že sme sa všetci spoločne postarali o pekný program.

Erika Lamperová
Foto archív OÚ

Odchody autobusov (Slovenská Ľupča)

Slovenská autobusová doprava Zvolen, a.s.

Nonstop infolinka o spojoch 12111. Cena hovoru najviac 1,40€ s DPH. Platí od 15.12.2019

Cieľová zastávka	Odchody autobusov zo zastávky Slovenská Ľupča,rázc.k žel.st., nást.2
Banská Bystrica AS	4:54 4:58 5:04 5:05 5:09 5:14 5:17 5:18 5:34
	5:57 6:09 6:09 6:19 6:49 7:00 7:04 7:24 7:30 7:39 7:39 7:39
	8:05 8:22 8:56 9:12 9:44 10:28 10:44 11:06 11:31 12:04 12:38 13:04
	13:05 13:21 13:28 13:44 13:57 14:05 14:08 14:08 14:34 15:07 15:09 15:14
	15:54 16:16 16:24 16:26 16:39 17:09 17:09 17:26 17:29 17:29 17:50 18:00
	20:50 21:14 22:00
Banská Bystrica Partizánska cesta Mýto	u¹ 6:40 u² 6:49
Banská Bystrica Roosevelt.nem.	6:40 6:48 6:49 7:39 17:58
Podkonice kaplnka	†u³ 13:04 †u⁴ 17:09
Podkonice	†u³ 13:04 †u⁴ 17:09

10 nepremáva od 23.12.2019 do 7.1.2020,3.2.2020, od 24.2.2020 do 28.2.2020, od 9.4.2020 do 14.4.2020, od 1.7.2020 do 31.8.2020, od 29.10.2020 do 30.10.2020
11 premáva od 23.12.2019 do 7.1.2020,3.2.2020, od 24.2.2020 do 28.2.2020, od 9.4.2020 do 14.4.2020, od 1.7.2020 do 31.8.2020, od 29.10.2020 do 30.10.2020
20 nepremáva 29.8.2020
22 nepremáva 31.12.2019
76 nepremáva od 24.12.2019 do 25.12.2019, od 31.12.2019 do 1.1.2020,12.4.2020
† premáva v nedeľu a v štátom uznaný sviatok
⑥ premáva v sobotu
⚒ premáva v pracovné dni
♿ spoj s bezbariérovým prístupom do vozidla
u pokračuje na linke číslo 601462 spojom číslo 9 do zastávky Banská Bystrica Roosevelt.nem.
u¹ pokračuje na linke číslo 601464 spojom číslo 64 do zastávky B.Bystrica,Roosevelt.nem.
u² pokračuje na linke číslo 601464 spojom číslo 62 do zastávky B.Bystrica,Roosevelt.nem.
u³ pokračuje na linke číslo 601465 spojom číslo 140 do zastávky Banská Bystrica,AS
u⁴ pokračuje na linke číslo 601465 spojom číslo 240 do zastávky Banská Bystrica,AS

ODDYCH A ZÁBAVA

Ako rok začneš, tak sa i po celý rok zariadiš

Baran

21. marec – 20. apríl

Neváhajte použiť silu tam, kde sa už jej použitie dlho žiada. Nie vždy je pochopenie a ústup namieste, pretože vo vašom prípade ten, kvôli komu ste tak konali, iba za ten čas zosilnel. Jeho pozícia je však dosť vratká a vám stačí jediné - rozhodne a poriadne hlasno sa prihlásiť o svoje práva a odmeny.

Býk

21. apríl – 21. máj

Nemajte nikomu za zlé, keď prekročí hranicu toho, čo by ste od neho v minulosti neočakávali. Fakt, že ju prekročí a urobí to vedome, znamená iba jeho výkrik do prázdna vašej duše, ktorá pre neho zostala zo zvláštnych príčin uzavretá. Čakajte, kým to urobí a uvítajte tento krok s pochopením.

Blíženci

22. máj – 21. jún

Určite tak ako prichádza po noci ráno, aj vo vašom prípade príde čoskoro svetlo do vecí, ktoré sa vám v minulosti dosť spletito a nečakane zamotali. Fakt, že si za to môžete sám, vás iba utvrdil v tom, že nie všetko, čo si zmyslíte, je to, čo iní považujú za správne. Počúvajte a viac chybu nezopakujete.

Rak

22. jún – 23. júl

Úprimnosťou a sebazaprením navrátite to, čo ste tak nečakane stratili. Vaša vysoká vibrácia spôsobila rozvrat v tom, čo ste považovali za viac ako stabilné. Nie každý dokáže prijať všetko, čo vysielate, a to zvlášť vtedy, keď to ide z vás samé. Ľudia ešte nie sú pripravení na rešpektovanie toho, čo z vás sála.

Lev

24. júl – 23. august

Vaša závislosť na vlastných úspechoch a závisť iných spôsobia zmeny v tom, v čo ste doposiaľ verili. Nie je dôležité to, čo vidíte, dôležité je to, čo cítite v súvislosti s inými osobami. Nezabúdajte, že haliť sa do rúška tajomna nie vždy veci dokonale prospieva, a vy ste na tejto stránke zbytočne vpredu.

Panna

24. august – 23. september

S určitosťou sa v týchto dňoch dozviete, prečo vám niekedy blízka osoba stratila záujem o to, čo ste jej doposiaľ ponúkali. Pochopíte, že všetko, čo ste v jej prípade dokázali, bolo iba slabou náplasťou na hlboké rany, ktoré ste jej niekoľkokrát vedome uštedrili. Ona o bolesť nestojí a vy musíte zabojovať.

Váhy

24. sept. – 23. október

Neúmerne vašim zvykom a očakávaniam vám v týchto dňoch bude osud podsúvať riešenia a zmeny bez toho, aby vás varoval. Istotne však nepodľahnite panike, aby ste nestratili smer, ktorým ste sa pred pár dňami vydali. Ide iba o prechodné obdobie neistoty, aby sa vyskúšali svoje sily.

Škorpión

24. október – 22. nov.

Zámerne ste zneistili okolo vás ľudí, ktorým začalo záležať na vašom blahu viac, ako ste sám chceli pripustiť. Nerobíte však dobre, lebo svojím konaním sa pripravujete o možnosti, ktoré vám čoskoro majú prísť do cesty, a práve spomínaní ľudia budú ich prostredníkmi. Zvážte, či vám takýto postoj stojí za to.

Strelec

23. november – 21. december

Keď dokážete odolať tlakom okolia, ktoré bude v týchto dňoch na vás pôsobiť najmä v oblasti citov, zmeníte na sebe to, čo vás už dlho trápi a strpčuje vám vaše životné napredovanie. Nevzdávajte sa a zostaňte tam, kde ste sa už dávnejšie zotrvať rozhodli. Určite to nakoniec prospeje nielen vám, ale aj vašim blízkym.

Kozorožec

22. dec. – 20. január

Keď zvážite dopodrobna všetko, čo ste doposiaľ na vlastnej koži zakúsili, uvedomíte si, že to, čo iní považujú za samozrejmosť, je pre vás v danej situácii najdôležitejšia životná hodnota. Ak nedopustíte, aby sa udiala krivda tomu, kto vám je veľmi blízky, budete neskôr životom veľmi bohato odmenení.

Vodnár

21. január – 19. február

Neskoordinovali ste situáciu tak, aby ste neranili človeka vo vašej blízkosti. Ľakáte sa zažitého natoľko, že nezvládate myšlienku na zmenu. Ten, kto vám dáva životné rady, žiaľ nekoná vo váš prospech, a hoci nechtiac, nakoniec ubližuje nielen vám, ale najmä sebe. Zamyslite sa nad významom jeho činov.

Ryby

20. február – 20. marec

Ak pochopíte, prečo sa situácia okolo vášho napredovania skomplikovala, všetko začne nanovo. Nemajte nikomu za zlé, keď vaše duševné pochody včas nepochopí a unikne mu podstata vášho trápenia. Určite tak nekoná schválne. Opak je pravdou - to, čo by mal vidieť, uvidí iba potom ako mu to umožníte.

INZERCIA

Kúpim záhradu prípadne menší pozemok alebo starší dom.

Info: 0903 545 285

Pranostiky

Keď vo februári žaby zakŕkajú, veľmi slabú úrodu gazdovia zvážajú.
Keď vo februári škovránok spieva, bude aj v apríli zima.
Keď je suchý február, je mokrý august.

Sviatky v roku 2020

1. január: **Nový rok**, streda
6. január: **Traja králi, (Zjavenie pána),** pondelok – PREDĹŽENÝ VÍKEND
10. apríl: **Veľký piatok**
12. apríl: **Veľkonočná nedeľa**
13. apríl: **Veľkonoč. pondelok**
1. máj: **Sviatok práce**, piatok – PREDĹŽENÝ VÍKEND
8. máj: **Deň víťazstva nad fašizmom**, piatok – PREDĹŽENÝ VÍKEND
5. júl: **Cyril a Metod**, nedeľa
29. august: **Výročie SNP**, sobota
1. september: **Deň ústavy SR**, utorok
15. september: **Sedembolestná panna Mária**, utorok
1. november: **Sviatok všetkých svätých**, nedeľa
17. november: **Deň boja za slobodu a demokraciu**, utorok
24. december: **Štedrý deň**, štvrtok
25. december: **Prvý sviatok vianočný**, piatok
26. december: **Druhý sviatok vianočný**, sobota

Škol. prázdniny v roku 2020

Vianočné prázdniny: streda 1.1. - utorok 7.1. *(vrátane, vyučovanie sa začína v stredu 8.1.)*
Polročné prázdniny: pondelok 3.2. (PREDĹŽENÝ VÍKEND)
Jarné prázdniny:
sobota 15.2. - nedeľa 23.2. *(Bratislavský, Nitriansky a Trnavský kraj)*
sobota 22.2. - nedeľa 1.3. *(Banskobystrický, Žilinský a Trenčiansky kraj)*
sobota 29.2. - nedeľa 8.3. *(Košický a Prešovský kraj)*
Veľkonočné prázdniny: štvrtok 9.4. - utorok 14.4. *(vrátane, vyučovanie sa začína v stredu 15.4.)*
Letné prázdniny: streda 1.7. – utorok 1. 9.
Jesenné prázdniny: štvrtok 29.10. – piatok 30.10. *(vrátane, vyučovanie sa začína v pondelok 2.11.)*
Vianočné prázdniny: streda 23.12. – štvrtok 7.1. *(vrátane, vyučovanie sa začína v piatok 8.1. 2021)*

Po zaváhaní dokázali zmobilizovať sily

SLOVENSKÁ ĽUPČA - Prvý februárový týždeň sa v telocvični Základnej školy Sama Cambela v Slovenskej Ľupči odohral zápas šiestej ligy stolnotenisového turnaja. Nastúpili proti sebe tímy Cobra Banská Bystrica a Slovenská Ľupča A.

Viac tu: https://stolnytenisbb.webnode.sk/a6-liga4/vysledky/a14-kolo/

Pingpongový zápas sa začal, ako býva zvykom, štvorhrami. Zápolenie štvoríc skončilo remízou, a čo v tej chvíli nikto nemohol tušiť, predurčilo výsledok celého zápasu. Po štvorhrách nastúpili proti sebe borci v zápolení dvojíc. Hralo sa na troch stoloch. Všetci súťažiaci mali obrovskú chuť hrať a zvíťaziť. Každý stôl bol pod pozorným dohľadom členov tímov, ktoré práve nehrali. Tí sledovali výkon svojich tímových kolegov, ale aj techniku a štýl hry protihráčov. Športovci v prestávkach posilňovali svoju hru dobrými radami kolegov, ovocím a iónovými nápojmi. Zápolenie bolo vskutku dynamické a napriek vekovým rozdielom jednotlivých borcov veľmi vyrovnané. Mladá dravosť bola tvrdo skúšaná seniorskou rozvahou a vycibrenou technikou. Spočiatku sa zdalo, že ľupčiansky tím má výkonovo navrch. Borci tímu Cobra po úvodnom zaváhaní dokázali zmobilizovať sily a nasadili dvojitú chuť víťaziť. Zápolenie nakoniec skončilo remízou 9 : 9. Jednotlivé výsledky sú uvedené v tabuľke pod textom.

(mb), foto archív autora

Slovenská Ľupča A - Cobra 9 : 9 (35 : 35)

1.	Lipa Ľuboš - Svetlík Daniel	Tomčík Branislav - Mrva Július	0	3	-	1
2.	Holík Ľuboš - Plechatý Marian	Vozár Ivan - Šesták Marcel	3	0	1	-
3.	Svetlík Daniel 2/2	Šesták Marcel 0/4	3	0	1	-
4.	Plechatý Marian 2/2	Tomčík Branislav 4/0	0	3	-	1
5.	Tomka Július 0/2	Mrva Július 3/1	1	3	-	1
6.	Lipa Ľuboš 2/2	Vozár Ivan 1/3	3	2	1	-
7.	Plechatý Marian	Šesták Marcel	3	0	1	-
8.	Tomka Július	Tomčík Branislav	1	3	-	1
9.	Lipa Ľuboš	Mrva Július	2	3	-	1
10.	Svetlík Daniel	Vozár Ivan	3	2	1	-
11.	Holík Ľuboš 2/0	Šesták Marcel	3	0	1	-
12.	Lipa Ľuboš	Tomčík Branislav	1	3	-	1
13.	Svetlík Daniel	Mrva Július	2	3	-	1
14.	Plechatý Marian	Vozár Ivan	0	3	-	1
15.	Lipa Ľuboš	Šesták Marcel	3	2	1	-
16.	Svetlík Daniel	Tomčík Branislav	1	3	-	1
17.	Plechatý Marian	Mrva Július	3	2	1	-
18.	Holík Ľuboš	Vozár Ivan	3	0	1	-

Ľupčianska biliardová liga

SLOVENSKÁ ĽUPČA - Vážení spoluobčania a priaznivci biliardu, touto cestou by sme vás chceli informovať, že sa pripravujú aktivity na oživenie tradície biliardovej hry v našej obci, ktorá sa v minulosti tešila veľkému záujmu našich obyvateľov.

Jedná sa o formu celoročnej biliardovej ligy pod záštitou starostu obce Mgr. Rolanda Lampera. Záujemcovia sa môžu prihlásiť do termínu 15.03.2020 u pána Stanislava Sandányho na telefónnom čísle 0905 813 544. Bližšie informácie je možné získať na spoločnom stretnutí, o ktorom budete informovaní po prihlásení sa do súťaže. Vyvrcholením celoročnej ligy bude zorganizovanie turnaja na počesť najstaršieho biliardového hráča Slovenskej Ľupče - pána Albína Homolu (Siplina). ***(rl)***

Riešenie krížovky zo str. 13

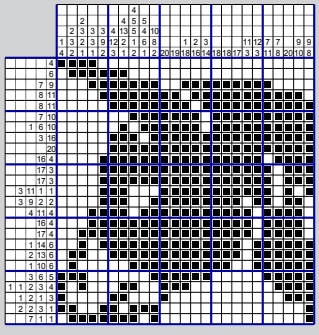

ĽUPČIANSKE ZVESTI, občasník pre občiansku komunikáciu • **Vydáva:** Obec Slovenská Ľupča. EV 3587/09 • **IČO vydavateľa:** 00313823 • **Sídlo vydavateľa a adresa redakcie:** Obecný úrad Slovenská Ľupča, Nám. SNP 13, 976 13 Slovenská Ľupča • **tel:** 048/472 32 16, 048/472 32 23 • **e-mail:** zvesti@slovenskalupca.sk, **www.slovenskalupca.sk** • **Číslo 1/2020 pripravila:** Erika Lamperová, predsedkyňa Komisie kultúry, podnikania a cestovného ruchu v spolupráci s členmi komisie. Ďakujeme spolupracujúcim autorom za ústretovosť a poskytnuté materiály • **Korekcie textov:** Ing Ivan Uhrin, TATRAPLAN s.r.o.• **Dodanie materiálov pre tlač:** SK COSMOPOLIT, s.r.o • **Grafika a tlač:** DALI-BB, s.r.o. • NEPREDAJNÉ • Niektoré texty sú bez redakčnej úpravy • REDAKCIA SI VYHRADZUJE PRÁVO KRÁTENIA A ÚPRAVY RUKOPISOV • **Zadané do tlače:** 21.02.2020 • Vydavateľ nezodpovedá za obsah a pravdivosť reklamných a inzertných oznamov.